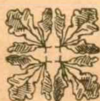
VALANČIAUS LIAUDIES UNIVERSITETO LEIDINYS 1 Nr

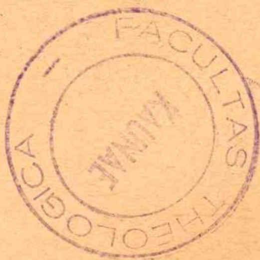
A. LĖVANAS
Valančiaus Liaudies Universiteto lektorius

ABSTINENCIJA ŽILOJE SENOVĖJE

Su 10 paveikslų

KAUNAS, 1925

FACULTAS THEOLOGICA
KAUNAE

Didžiai Gerbiamam

Prof. Dr. med. et phil. A. GYLIUI,

pirmam Valančiaus Liaudies Universiteto Rektoriui

skiriu šį savo darbelį

Autorius.

PRATARMĖ.

Grįsdami pagrindus, ant kurių turi būti pastatytas nesugriaunamas tautos laisvės rūmas, jutome, kad yra reikalinga ypatingo cimento—abstinencijos. Tautoje pasklido dešimtys tūkstančių priešalkoholinės literatūros ekzempliorių. Abstinencija paviliojo tūkstančius asmenų, o ypač ja susidomėjo jaunoji mūsų inteligentija. Iš šios inteligentijos pastaruoju laiku tenka išgirsti, kad mūsų turimoji priešalkoholinė literatūra, taikyta daugiausia liaudžiai, primygtinai tekartoja žalingąjį alkoholio veikimą, ir tai dažniausiai labai paviršutiniškai. Tą pastebime ir visi. Iš šios taisytinos būklės matau du išėjimu, būtent: arba pagilinti esančią šios srities literatūrą, arba pajudinti kiek naujesnę sritį (bent pas mus). Iš šių dviejų krypsnių pasirinkau antrąjį. Taigi tariausi, gal ne bus pro šalį pagvildenus kiek abstinencijos dalykus žiloje senovėje, maždaug iki Kristaus laikų.

Tačiau reikia pažymėti, kad šis veikalėlis nesijaučia galėsiąs visai pataisyti kalbamąjį reikalą. Kiekvienam yra gerai suprantama, jog jo permaža, kad atsiradusią spragą būtų galima visą užkimšti. Todel reikia laukti, kad po jo ims rodytis ir kitų autorių veikalų, gal dar geriau numatančių kokios reikalinga šiuo momentu medžiagos, kad aną nelemtąją spragą greičiau užtaisius.

Kadangi pasirinktoji tema yra pusėtinai speciali, tai gauti tos rūšies literatūros buvo sunkokas dalykas. Be to, ir gautoji literatūra rašomąja tema tekalbėjo arba labai mažai arba vieną antrą tepatiekė mintį tik tarpe ko kita. Tokioms sąlygoms esant nė veikalėlis negalėjo išeiti be trūkumų.

Giliausios mano padėkos žodis pridera Jo Ekscе- [illegible]ui Juozapui Skvireckui, sutei-

kusiam kai kurių žinių, o taip pat prof. Penkauskui teikusiam kiek literatūros.

Jei šis darbelis nors kiek parems priešalkoholinį judėjimą mūsų Tėvynėje — Lietuvoje, žinosiuos ne veltui leidęs laiką jį berašydamas.

Autorius.

Kaunas, 1925 m. gegužės mėn. 8 d.

Pirmas Nojaus pasigėrimas.
(Pagal Ghibertis'ą).

lencijai Vyskupu

ĮŽANGA.

Visai teisingai pastebi Dr. E. Harnackas, kad «Šv. Raštas yra ne tik religinis dokumentas, bet taip pat jis slepia savy gausių turtų archeologijai, kultūros istorijai ir higijienai tyrinėti» [1]). Iš šio šaltinio nemažai galima sužinoti ir apie priešalkoholinį senovės laikų nusistatymą. Taip, pav., iš Šv. Rašto yra žinoma, kad prieš tvaną žmonija svaiginamų gėralų visai nevartojo. Visi anų laikų žmonės buvo abstinentai, ir susilaukdavo ilgoko amžiaus, net 900 metų!

Kiekvienas padarinys turėjo turėti savo priežastį. Tad ne vienam gali ateiti į galvą mintis, kas gi pirmas iš žmonių bus pradėjęs vartoti svaiginamuosius gėralus?! Matematiškai griežtai šiandien mes tokio asmens nurodyti negalime, tačiau yra manoma, kad tai bus buvęs Nojus. Tvano metu iš esančių jo laive nuskintų vynuogių Nojus galėjo pastebėti šiokią ar kitokią svaiginamąją vynuogių ypatybę [2]). Mat, vynuogės ar ir šiaipjau vaisiai, uogos pabuvusios kiek laiko nuskintos, veikiant rūgimo celėms veikiai įgyja tam tikrą, kiek svaiginamą skonį [3]). Užvalgius Nojui tokių vynuogių galėjo kilti noro pasigaminti iš jų ir gėralo. Šv. Raštas paduoda faktą, kad Nojus nuo jo buvo ir pasigėręs. Taigi nėra jokio abejojimo, kad tai būta jau tikro alkoholinio gėralo.

---

[1]) Prof. Dr. Erich Harnack, Die Bibel u. d. alkoholischen Getränke, Berlin 1894 p. 3.

[2]) Bisch. Dr. A Egger, Alkohol, Alkoholismus u. A[illegible] [illegible]Jostinen (s. a.) p. 14.

[3]) Rūgimo celės (Hefe-Görungszellen) — ta[illegible]mai (akimis nepamatomi gyvūnėliai) [illegible] mikroorgani[illegible], kurių pilna atmosferoj. Jų maistas—cukrus. Suvartotas rūgimo celių cukrus suskyla į alkoholį ir angliarūkštį. Į vynuoges ar vaisius įsibrovusios tokios celės, dalį ten esančio cukraus sunaudoja ir tuo būdu pagamina kiek alkoholio.

Kai kurie etnologai pasakoja, būsią tautos tiek atpratusios gyventi laukinių žmonių gyvenimu, kad jau galėjusios prisijaukinti laukinių gyvulių ir naudotis jų jėga bei produktais—greitai išmokusios gamintis ir svaiginamų gėralų[1]). Pradžioje pasigaminti labai stiprių svaiginamų gėralų dar nemokėta. Jie paprastai būdavo gaminami rauginant įvairių vaisių sultis. Kai kurios žemesnės kultūros tautos panašiai sau tebegamina gėralus ir iki šiai dienai, kaip antai: mongolai (raugindami pieną gaminasi kumiso), negrai (raugina palmių sultis), pietų salų gyventojai (pipirus) ir t. t.

* * *

Daug amžių nuskendo tolimoj praeity, daug kas praėjo, išnyko ir liko laiko užtrinta, užmiršta . . . Tuo tarpu su svaiginamaisiais gėralais atsitiko kiek kitaip. Šie pastarieji kartą išvydę šios planetos žydriąsias padanges, kartą sudrėkinę žemės valdovo lūpas — nebeišnyko.

Plito žmonija, susidarė tautos, valstybės, kūrėsi kultūros, o veik sykiu su visu tuo plito ir svaiginamų gėralų vartojimas bei tobulėjo jų gaminimas[2]).

Ilgainiui išsiliejus šiems gėralams kiek platesne banga, veikiai pasirodė ir jų labiau ar mažiau suprasta žalingoji įtaka. Taip slinko amžius po amžiaus, o protaujančioje galvoje gimusi priešalkoholinė mintis augo ir stiprėjo.

Čia ir stengsimės prisižiūrėti, kaip ši priešalkoholinė mintis reiškėsi senovės kultūrinėse tautose.

---

[1]) Tačiau yra dar ir šiandien tokių tautelių, kurios svaiginamųjų gėralų visai nepažįsta (Thurnwald, Das Geschichtsargument in der Alkoholfrage. Int. Mon.—z. Erforschung d. Alhoholismus usw., 1902 p. 151).

[2]) Šiandien svaiginamųjų gėralų gali pagaminti iš labai daug medžiagų, antai: iš visų rūšių javų, grūdų bei šakniavaisių, o taip pat ir iš kaštanų, gylių, šieno, šiaudų, lapų, samanų, medvilnės, pipirų, popierio, medžio, skarmalų, karbito ir k. k.

I.

Abstinencija senovės rytuose.

1. Kinai.

Kinai labai senai susikūrė savo kultūrą. Žiliausioje senovėje jų vardas jau buvo plačiai žinomas. Vienas autorius, gyvenęs daugiau kaip prieš 1200 met. Kristui negimus rašė Li-ki knygose (papročių bei ceremonijų knygos), kad kiekviename jų kaime esanti mokykla, apskrityje gimnazija, o didesniuose miestuose universitetai.

Sykiu su anksti pakilusia savo kultūra kinai bene bus pirmieji, kur galima užtikti anksčiausią reakciją prieš svaiginamuosius gėralus. Juk tik reikia pagalvoti, kad dar 2300 metų prieš Kristaus gimimą rašytose kinų knygose jau galima rasti kalbant apie įstatymus draudžiusius rytinės Azijos gyventojams girtauti. Iš ten pat matyti, kad minėtų gyventojų tarpe buvo taip pat skleidžiama ir susilaikymo (abstinencijos) propaganda. Taigi dar tokioje senovėje nusistatymas prieš svaiginamuosius gėralus buvo nebesvetimas.

Šį nusistatymą Kinuose seniausiais laikais bus sukėlęs jųjų vartojamas svaigināas gėralas — «ryžių vynas» («Reiswein»).

Valdant Kinus valdovui Jutei[1]), buvęs išrastas svaiginamas ryžių gėralas — «sančū». Naujojo gėralo buvę duota paragauti ir valdovui. Tačiau Jute pasakęs: «Kiek daug nelaimių aš matau būsiant Kinams dėliai šito gėralo! Tebūnie tad jo išradėjas ištremtas už valstybės sienų ir tenebūnie leista jam niekada sugrįžti!» «Sančū» vartoti buvę griežtai uždrausta. Bet kaip visur draudimas daryti vienaip, o liepimas daryti ar elgtis kitaip, neduodant iš pagrindų suprasti, kam visa

[1]) Vokiečių raštuose: „Yute".

tai reikalinga — nueina niekais, lygiai taip atsitiko ir čia: kinai «sančù» tebevartoja ir iki šiai dienai.

Daryti Kinuose vyną iš vynuogių buvo pradėta kiek vėliau. Bet ir vyne glūdinti nedorybė nuo budrios kino akies nesugebėjo pasislėpti. Jau 1120 metais Kr. neg. buvo išleistas įstatymas, draudžiąs ir vyną vartoti. Šiuo įstatymu vynas tebuvo leidžiamas vartoti tik ligonius gydant ir dievams aukojant[1]).

Konfucijus.

Garsusis Kinų galvočius ir reformatorius Konfucijus (Kungfutse, Kun-fu-czy), gyvenęs tarp 551 ir 479 met. Kr. neg.[2]), už vyno arba kitų svaiginamų gėralų gėrimą grasino bausmėmis, pradedant nuo piniginės arba turtų baudos ir baigiant net mirties bausme.

Netrūkstant kinams priešalkoholinių įstatymų ir abstinentiško nusistatymo žmonių, svaiginamieji gėralai ten per daug neišsikerojo. Tiesa, yra jų ten ir šiandien, bet vis delto Kinai nuo svaiginamų gėralų ypatingų nelaimių nėra pajutę, o tai, kaip rodo istorija, yra atsitikę kitoms pasaulio tautoms (graikams, persams, romėnams ir kt.).

2. Budda — religinis kovotojas su svaiginamaisiais gėralais.

Vienas žymesniųjų kovotojų su svaiginamaisiais gėralais savo laiku yra buvęs Budda (Sakia-Muni). Jam teko darbuotis Indo ir Gango tarpupyje. Kad geriau pažintume ir įvertintume priešalkoholinį jo veikimą, sustokime kiek ties jo asmeniu.

---

1) Dr. П. С. Алексѣевъ, О пьянствѣ, Москва [2]1896 p. 169 170.

2) Konfucijaus gyvenimo metas regimai nėra aiškus. Šioji data yra pateikta Ф. Павленковъ, Энциклопедическій словарь 1048, o R. Sendler u. O. Kobel, Übersichtliche Darstellung des Volkserziehungswesens der europäischen u. aussereuropäischen Kulturvölker, Breslau 1901 Bd. II p. 518, paduoda Konfucijaus gyvenimo datą 1200 m Kr. neg.

Tikras Buddos gyvenimo laikas nėra žinomas. Mytai pasakoja, kad jis esąs gimęs VI amžiuje Kr. neg. Vienur jis yra vadinamas Siddhartha, kitur Gautama, pagaliau savo sėkėjų buvo pramintas «Budda», lietuviškai tariant— «Apšviestasis» («der Erleuchtete»); mat, jis buvo laikomas šviesios dvasios žmogumi.

Budda.

Savo jaunatvę Budda gyvenęs gana linksmai ir nepažinęs tamsiųjų pasaulio pusių. Vieną kartą jis pamatęs badaujantį elgetą, ir šis jam padarė labai didelio įspūdžio. Tada jam atėję į galvą eiti į pasaulį ir rasti žmonijos nelaimių šaltinį. Laisvu noru pasirinkęs griežčiausį asketizmą, atsiskyręs nuo pasaulio ir apsigyvenęs Uruvelo miškuose. Ten sėdėjęs kurį laiką po vienu figos medžiu ir laukęs ypatingai dvasią nusiteikiant, kad tada galėtų

pamatyti, iš kur eina į pasaulį tiek daug vargų ir nelaimių[1]). Kada jam pavykę tai pamatyti, jis išėjęs į pasaulį skelbti žmonių minioms savojo mokslo. Visų nelaimių šaltinis, pasak jo, esą įnoriai, kurie tad būtinai reikią nugalėti, norint pasiekti didžiąją harmoniją (nirvana).

Savo mokslą — religiją — Budda parėmė penkiais ramsčiais, būtent:

1. Tu neprivalai žudyti jokios gyvos būtybės.
2. Tu neprivalai pasisavinti svetimo turto.
3. Tu neprivalai paleistuvauti.
4. Tu neprivalai meluoti.
5. Tu neprivalai gerti jokių svaiginamų gėralų[2]).

Iš šių kelių Buddos asmens ir jo mokslo bruožų, mums randasi aišku, kurių motyvų vedamas jis skleidė abstinenciją, ir kiek jis mums rūpimu reikalu yra nusipelnęs. Abstinencijos vienos, kaip atskiros idėjos, Budda neskelbė. Pati abstinencija jam išėjo labiau religijos pobūdžio. Kas norėjo juo sekti, tas turėjo būti ir abstinentas.

Indijoje, kurioje Buddai teko darbuotis, svaiginamųjų gėralų tarpe buvo garsūs «soma» ir «sura». Pirmasis iš jų buvo daromas iš ypatingos asklepiadės žolės sulčių, o antrasis — iš grikių grūdų, o kiek vėliau ir iš ryžių, miežių, juodųjų pipirų, citrinos sulčių ir imbiero su virintu vandeniu[3]).

Pagaliau kaip karštai Budda galėjo skelbti abstinenciją taipjau galima suprasti. Juk jis dėliai savo mokslo ir vargo ir alko, iki, pagaliau, jį sukūrė ir surado jam ramsčius — penkis įsakymus. O abstinencija, kaip matėme, buvo vienas iš tų penkių jo mokslo įsakymų. Kiek brangus

---

[1]) Indijoj, Budda-Gayâ'je Neranjaros upės krante stovi jau beveik angliu virtęs medis (Ficus religiosa), kurį nepaprastai gausiai lanko buddistų maldininkai. Sakoma, kad tai esąs palaikas to medžio, po kuriuo sėdėjęs Budda.

[2]) Prof. Dr. Johann Bergman—(Kraut), Geschichte der Nüchternheitsbestrebungen, Hamburg 1923 I Halbb. p. 1.

[3]) Prof. Dr. Stanislaus Trzeciak, Quaestio alcoholica apud Judaeos temporibus Domini nostri Jesu Christi, Petropoli 1913 p. 16—17.

jam buvo visas jo mokslas, tiek pat brangi ir su tokiu pat uolumu galėjo būt platinama ir abstinencija.

Įdomu dar, kad Budda, gyvenęs beveik prieš pustrečio tūkstančio metų (mirė apie 480 m. Kr. neg.), t. y. tuo metu, kada iš viso mokslas stovėjo dar labai žemai, jau žinojo, kad tokios svaiginamų gėralų dozos, kurias išgėrus nematyti jokių svaiginimo žymių, o jau atbukina dvasią idealių dalykų pažinimo atžvilgiu. Šių dienų mokslas tas pačias išvadas prieina. Tuo tarpu tenka konstatuoti faktą, kad dar mūsų laikais esama nemaža žmonių, kurie nenorėtų tikėti, kaip gali mažos svaiginamų gėralų dozos žalingai veikti žmogaus tiek psichiškas, tiek fiziškas galias.

Kalbant apie Buddą ir jo laikus, tenka dar pažymėti, kad jo skelbtasis nuo svaiginamų gėralų susilaikymas anuomet nebuvo visai naujas dalykas. Tai jau buvo praktikuojama daugelio asketų, gyvenusių dar prieš Buddą. Skirtumas čia buvo tik tas, kad minėti asketai, jei ir buvo panašiai nusistatę, tai jie tokie dažniausiai būdavo tik patys vieni. Jie nesugebėjo ta mintimi užkrėsti platesnių žmonių minių, kitaip tariant, nemokėjo (ar nenorėjo) prieiti prie minios. Tuo tarpu Budda mokėjo pasistatyti save kitų akyse patikimesniu autoritetu, neva šventuoju, ir tuo patraukė paskui save didžias žmonių minias.

Čia nenorima garbinti Buddos dėliai jo skelbtojo mokslo. Prof. Dr. Bergmano—(Krauto) žodžiais betariant, akiratis, kuriame Budda sustojo, yra persiauras, kad mes jį galėtume laikyti idealiu žmogumi. Bet abstinencijos propagandai ir tik jai, Budda yra daug davęs ir todel priešalkoholinio judėjimo istorijoj jis radosi vertas didvyrio vardo.

3. Babiloniečiai ir asiriečiai.

Jei būta kur griežtų asketų, tai į jų tarpą įskirti babiloniečius su asiriečiais labai tinka. Šiuo atžvilgiu vargu bau kas galėjo jiems anuomet prilygti: rovėsi jie nuo galvos plaukus, maišu dėvėjo, pelenais barstės ir t.t. Šalia viso to yra taip pat žinoma, kad jų jau vengta gerti ir svaigi-

namieji gėralai. Bet kadangi tai buvo glaudžiai susiję su fanatiškuoju jų asketizmu, ir tat mums nėra labai įdomu, todel mes apie juos ilgiau nebekalbėsime ir eisime prie daug įdomesnių duomenų: prie abstinencijos apraiškų žydų tautoje.

4. Žydai.

Atskleidus žydų senovės lapą, pasirodo kad jų turėta visa eilė vardų jų vartotiems gėralams pavadinti. Štai keletas iš jų: šekhar, sicera, mezeg, jajin, tiroš, asis, hamec ir k. Paskaičius šių vardų ne vienam muš į galvą mintis, kad žydų būta girčiaučios tautos pasauly, o jau ieškoti pas juos kokių abstinencijos žymių ar jos reiškimosi — būtų visai bergždžias darbas. Tačiau, kaip žemiau matysime, iš tikrųjų šis dalykas pas juos nėra jau taip blogai stovėjęs, kaip kad pirma akimi žvelgus galėtų atrodyti.

Norint gariau pažinti buvusias žydų tautoje abstinencijos žymes, reikia kiek sustoti ir prie aukščiau suminėtų gėralų.

Pirmiausia reikia pažymėti, kad nors ir daug čia yra išskaičiuota gėralų vardų, tačiau nebuvo lygiai tiek ir jų rūšių. Mat, kai kurie gėralai turėjo po kelis vardus.

Žodis «sicera» (graik. σίκερα) yra pirmutinis žodis, iš kurio vėliau tam tikromis kombinacijomis pasidarė «šekhar» [1]). Taigi nors kartais raštuose ir randi vartojant čia vieną, čia antrą, bet juodu yra vienodos reikšmės. Šekhar (arba sicera) buvo gerokai svaiginamas gėralas. Liuteris savo Šv. Rašto vertime jį vokiškai yra pavadinęs «starkes Getränk» bei «starker Trank» (stiprus, svaiginamas gėralas). Daromas jis buvo iš miežių, figų, daktilių, moro ir kitų panašių dalykų. Šį gėralą, pasak Talmudo, buvę galima padaryti iš trylikos įvairių medžiagų [2]). Ir žinoma, nors jis ir verčiamas «stipriu, svaiginamu gėralu», tačiau

---

[1]) Nenorėdamas be reikalo varginti Skaitytojų, visą filologiškąją raidą, kaip iš «sicera» atsirado «šekhar», čia praleidžiu.

[2]) Pesachim 106 b — 107 a.

jo stiprumas toli gražu nebuvo tokis, kaip kad šių laikų stiprieji svaigalai. Ir štai kodel. Yra ištirta, kad natūralaus rūgimo keliu gėraluose niekada negali atsirasti alkoholio daugiau kaip 16—18 proc.[1]). Taigi stipriausias žydų šekhar buvo keliskart silpnesnis už mūsų silpniausią degtinę. Jeigu šiandien mes turime ir stipresnių gėralų, kaip 16 ar 18 proc., tai tik destilacijos [2]) dėka, o destilacija anais laikais dar nebuvo žydų žinoma. Ji buvo arabų išgalvota tik VIII amžiuje Kristui gimus.

Į šekhar dar buvo mėgstama įdėti aštrių įmaišų, kaip antai, miro ir kt. Gėralas su minėtomis įmaišomis buvo vadinamas «mezeg» (hebr. mezeg — mišinys, o aramajų kalb.—gėralas su įmaišomis). Šioji gėralų rūšis taip pat buvo svaiginama. Mezego (pagal kitus hameco) buvę duota gerti ir Kristui ant kryžiaus, bet jis negėręs [3]).

Visų labiausiai žydų tautoje buvo paplitęs gėralas «jajin», tariant, vynas. Bet nenuosaku būtų žodžiu «jajin» visada suprasti svaiginamą vyr ą. Šių laikų žmonės, praskleidę Evangeliją arba Šv. Raštą ir atradę žodį «vynas», dažnai ima saviškai «filosofuoti», esą ten kiekvienoje vietoje minimas vynas esąs tokis pat vynas, kokis ir šiandien yra žmonių vartojamas ir suprantamas, vadinasi, alkoholinis, paskui kurį eina nelemtoji alkoholizmo verguvė. Tokios klaidingos «filosofijos» priežastis gal yra ta, kad mes nuo tos vietos ir tos gadynės, kur ir kada buvo vartojamas minimasai vynas, esame atskirti tūkstančių kilometrų, o svarbiausia, ir tūkstančių metų Tad ir šį dalyką mes tegalėsime tinkamai išsiaiškinti tik tada, kai iš Lietuvos ir iš dvidešimtojo amžiaus Kristui gimus, mes

---

[1]) Dr. med. Agnes Bluhm, Der Einfluss des Genusses geistiger Getränke auf die hoffende u. stillende Mutter (Prof. Dr. med. h. c. J. Gonser u. Ferd. Goebel, Alkoholfreie Jugenderziehung, Berlin 1922 p. 66).

[2]) Destilacija — tai toks procesas, kada, kaitinant alkoholinį skystimą, alkoholis paverčiamas garu, o paskui šaldant tuos garus vėl gaunamas alkoholinis skystimas Kelis sykius taip pervarius, gaunami kokio norima stiprumo svaiginami gėralai. Mat, alkoholis, kaip greičiau garuojąs, kaskart daugiau išsipalaiduoja iš vandens, taigi ir skystimas gaunasi su didesniu alkoholio procentu, stipresnis

[3]) Morko 15, 23; Mat. 27, 34.

parsikelsime į tą vietą ir tuos laikus, kur buvo vartojamas minimasai vynas. Toks dalyko panagrinėjimas taip pat galės mums aiškiau nušviesti tas abstinencijos pozicijas, kuriose ji, lyg ir pati nesijausdama, tada stovėjo.

Tad taip padaryti ir mėginsime.

«Vynuogynas, vynmedis ir vynas», sako Reineltas, «izraelitų gyvenime vaidino, be abejojimo, žymų vaidmenį. Ir nereikia tad stebėtis, kad šioji trijulė jų tautoje sutinkama dažniau minint, negu kur kitur, nors šiokio ar kitokio poetiškumo ir vaizdingumo kalba rytuose yra mėgstama»[1]. Ir iš tikrųjų. Nors žydai sėjo ir javų, bet vynuogynai ir vynuogių užderėjimas jiems ne mažiau rūpėjo. Kaip mūsų krašte svarbesniųjų darbų tarpe yra rugiapiūtė, taip tada žydams — vynuogių spaudžiamas metas. Tas metas būdavo maždaug tarp kūlimo ir sėjos[2]). Vynui spausti spaustuvų, tokių kaip šiandien, nebuvo, ir vynuogės būdavo spaudžiamos primityviausiu būdu: iškaldavo uoloje keturkampę duobę — (spaustuvą)[3]), apie $^{1}/_{3}$ metro gilumo, į tokią duobę suversdavo nuskintas vynuoges, ir dainuojant tam tikras dainas pagal taktą būdavo kojomis minama[4]). Taip atrodė jų spaustuvas.

Išspaustoji raudona[5]) vynuogių sunka sutekėdavo į cisternas[6]). Tokiu būdu būdavo gaunama gana daug sveikos saldžios vynuogių sunkos, kuri jau ir buvo vadinama vynu. Tačiau visiems yra aišku, kad tokis «vynas» buvo dar nerūgęs, taigi ir be alkoholio. Jis buvo visų labai mėgstamas ir branginamas.

---

[1]) Reinelt, Was sagt die heil. Schrift vom Weine u. von der Abstinenz? 1908 p. 17.

[2]) Tai matyti iš šios Šv. Rašto vietos: «Javų kulti užteks lig vynuogių rinkimo metui ir uogavimo lig sėjai». (3 Moz. 26,5).

[3]) «Vienas žmogus įsiveisė vynuogyną, aptvėrė tvora, iškasė spaustuvą»... (mano pabraukta A. L.) (Mork. 12,1). Tokių spaustuvų (duobių) yra dar šimtai užsilikę ir iki šiai dienai.

[4]) Kad buvo kojomis minama, matyti ir iš čia: «vyno spaustuve nebeišspaudžia tas, kurs jį paprastai išspausdavo; aš nutildžiau minančiųjų (mano pabraukta A. L.) balsą». (Iz. 16, 10 arba dar Iz. 63, 2).

[5]) Kad sunka buvo raudona, matyti iš šios vietos: «Tai kodel gi tavo apvalkalas raudonas ir tavo drabužiai, kaip minančiųjų spaustuve?» (Iz. 63, 2).

[6]) Cisterna — tai akmens (gali būti ir met[illegible] indas skystimams supilti.

Tam tikrais laikotarpiais ten vandens beveik negalima gauti. Mat, pasibaigus lietų periodui, dangus nusiblaivo ir visą beveik vasarą lietus nebelyja. O karštis kai kur tuo tarpu pakyla net iki 50°C. Vandens reikėjo susitaupyti. Tam tikslui lietų metu vanduo būdavo renkamas į cisternas, apdengiamas ir laikomas, lyg kokia brangenybė. Vynuogių sunka («vynas») buvo labai geras dalykas kartais jau net susenėjusiam cisternose vandeniui paskaninti.

Esant šiltam orui, išspaustas «saldusis vynas» ilgai tokis saldus, skanus ir nesvaiginąs likti negalėdavo. Veikiant rūgimo celėms, jis imdavo rūgštėti ir darytis svaiginamu. Čia yra įdomu tai, kad abstinencija buvo palaikoma kiek ir pačios gamtos bei aplinkybių. Iš pradžios gal ir keistokai tai atrodo, bet iš tikrųjų taip būta.

Mat, anuomet cukrus dar nebuvo žinomas. Jei koks dalykas buvo rūgštus, tai jo pasaldinti nebuvo kuo. Palestinos vynuogės, gaudamos pakankamai saulės spindulių, duodavo labai saldų «vyną». Ėmus jam rūgti, rūgštėti, darytis svaiginamu, jis kaskart labiau palikdavo netinkamas vartotojo gomuriui. Juk dažnam labiau tinka saldūs daiktai, negu rūgštūs—«visą giminę sutraukiantieji». Taigi, norint nenorint, reikėjo griebtis visų galimų priemonių, kad «vynas» pasiliktų saldus, vadinasi, nesvaiginamas.

Tam reikalui plačiai vartojama priemonė buvo «„vyno" virinimas». Išspausta saldžioji vynuogių sunka būdavo tiek laiko virinama, iki ji kiek sutirštėdavo, lyg sirupas. Ant tokio išvirto «vyno» paviršiaus dar būdavo užpilamas sluoksnis aliejaus. Taip paruoštą «vyną» jau būdavo galima laikyti ilgesnį laiką, ir tai yra visai suprantamas dalykas. Mat, virinant, esančios sunkoje rūgimo celės esti karščio užmušamos, o dar užpilant ant paviršiaus aliejaus, būdavo uždaromas kelias, kad iš atmosferos nepatektų daugiau rūgimo celių [1]).

[1]) Tačiau reikia pažymėti, jog jie tokias kombinacijas darydavo vien del to, kad taip jiems rodė gyvenimo praktika. Apie pasterizaciją ar apie čia vis minimas rūgimo celes ir jų veikimą senovės žmonės neturėjo supratimo. Visa tai buvo surasta žymaus prancūzų chemiko ir bakte-

Šitoks pervirintas «vynas» pirmiausia, galėjo būti ilgą laiką skanus, nesurūgti, ir tat anų laikų žmonėms buvo svarbu, o toliau, jis buvo be alkoholio, tai savo ruožtu mums rūpimuoju klausimu irgi yra svarbu.

Tokis virtas «vynas» žydams buvo geras maistas. Kadangi jis buvo tirštas, tai jis buvo galima ant duonos užsidėjus valgyti, o atskiedus vandeniu, buvo gaunama skanaus nesvaiginamo gėralo («vyno»). Ką tik išspaustas ir ką tik minėtu būdu sukonservuotas «vynas» buvo laikomi geresniuoju «vynu» [1]). Šiandien žmonės yra pratę vadinti geresniuoju stipresnį, su žymesniu alkoholio procentu, gėralą. O tada geresnis buvo tas gėralas, kuris buvo skanesnis gerti. Tam reikalui labiausiai tiko «saldusis vynas», vadinasi, nesvaiginamas gėralas. Surūgęs (svaiginamas) buvo aštrus ir erzinąs, taigi blogesnysis gėralas.

Tenka taip pat pažymėti, kad ne visi žydai vyną konservuodavo. Kiti leisdavo jam išrūgti ir tada jau vartodavo, vandeniu gerokai atsiskiedę, kaip svaiginamą gėralą. Apie skiedymą vyno vandeniu Talmude randame tokią vietą: «Vynas, kuriame nėra tris kartus tiek vandens, nėra sveikas vynas» [2]).

Tačiau vyno rauginimas sudarydavo tam tikrų nepatogumų. Pirmiausia, kaip jau aukščiau matėme, toksai surūgęs vynas buvo neskanus, o pastatytas rūgti vynas reikalaudavo stropiau prižiūrimas. Mat, indų stokos dėliai, jis dažniausiai buvo rauginamas odose [3]). Kai rūgstant prisirinkdavo dujų, tai odos neišlaikydavo ir sprogdavo. Tuo būdu rūgstančiam vynui reikėjo žmogaus, kuris prižiūrėtų visą rūgimo procesą. Šiaip ar taip visa tai lengviau

---

riologo Louis Pasteur'o (1822 — 1895). Nuo jo tad ir patsai bealkoholinių gėralų darymo būdas pavadintas «pasterizacija».

[1]) Dr. G. Burk, Christi Stellung zu den Rauschgetränken, [2]1913 p. 20-23.

[2]) Sabbath 77 a; Baba bathra 96 b.

[3]) Kad žydai ir apskritai rytų gyventojai vyną pildavo ne vien į molio ar akmens indus, bet kad jie yra vartoję ir kitokių indų, matyti kad ir iš šios Šv. Rašto vietos: «. . . užsidėjo ant asilų senų maišų, suplyšusių ir sulopytų vyno indų . . .» (Joz. 9, 4) arba dar Joz. 9, 13; Jud. 10, 5 ir kt.

galėdavo atlikti turtingieji. Todel ir matome, kad raugintą, t. y. jau svaiginamą vyną daugiausiai turtingieji ir tevartojo. Na, o šių pastarųjų, reikia manyti, procentas buvo nedidžiausias. Visi kiti naudojo neraugintą, t. y. tuojau išspaustą arba pervirtą «vyną» — vadinasi, nesvaiginamą.

Po viso to, kas viršuj buvo suminėta, yra aišku, kad žodžiu «jajin»—vynas (kartais jis dar vadinamas «tiroš» ir «asis») buvo vadinama ir šviežia, saldi, tik išspausta vynuogių sunka (visai nesvaiginamas gėralas), ir virtas «vynas» (visai nesvaiginąs), ir, pagaliau, svaiginamas, — o ne vien svaiginamas, kaip kai kurie yra linkę manyti. Taigi tvirtinti, kad Evangelijoj ar Šv. Rašte kiekvienoje vietoje minimas vynas yra svaiginamas, yra perdaug drąsu ir nepagrįsta.

Kalbant apie senovės žydų vyno vartojimą, tenka pažymėti, kad jiems vynas ilgą laiką buvo kaip būtinas ir nekaltas gyvenime maisto dalykas, o ne lėbavimo ar girtavimo gėralas. Todel mes nesistebėkime, jei ir Šv. Rašte vynuogių kekes (arba vyną) randame reikalingiausių gyvenimo dalykų eilėje. Štai Šv. Rašto žodžiai: «Visų reikalingiausi žmonių gyvenimui dalykai: vanduo, ugnis, geležis, druska, pienas ir kvietienė duona, medus, vynuogių kekės, aliejus ir drabužis.» [1]). Tai nėra vien tuščias pasakymas. Pažvelgę į jų gyvenimą, mes rasime faktų, jį patvirtinančių. Štai: Saliamonas, norėdamas pastatyti bažnyčią, pažada Tyro karaliui Hiramui, kad «Tavo gi tarnams darbininkams, kurie kirs medžius, aš duosiu maistui dvidešimt tūkstančių saikų kviečių, tiek pat saikų miežių ir dvidešimt tūkstančių kibirų vyno, taipogi dvidešimt tūkstančių saikų aliejaus» [2]).

Panagrinėję, kaip žydų tauta yra vartojusi vyną bei svaiginamuosius gėralus apskritai, žvilgterėkime kiek, kaip į tai žiūrėjo atskiri luomai bei asmenys.

---

[1]) Eklez. 39, 31

[2]) 2 Kror. 2, 10

Iš Šv. Rašto (4 Moz. 6, 3—4) yra žinoma, kad žydai yra turėję įprotį, ypač uolesnieji, kai kuriais gyvenimo atvejais pasišvęsti tam tikrą laiką Dievui. Šitą «pasišventimą» (hebr. «nezer») galėjo daryti tiek vyrai, tiek moterys. Jie buvo vad. nazirais (hebr. nazar — atsiskirti, tvardytis, pasiaukoti Dievui). Šitie nazirai visą savo naziraujamą laiką turėjo laikyti tokią abstinenciją, kokios šiandien nepraktikuoja ir nepataria praktikuoti net patys uoliausieji iš abstinentų tarpo. Štai kas rašoma Šv. Rašte apie nazirų pareigas: jie «prisiturės nuo vyno ir nuo viso kas gali nugirdyti. Negers uksaus[1]) iš vyno nei iš jokio kito gėralo, ir nieko kas iš vynuogių išspaudžiama; nevalgys nei šviežių vynuogių, nei džiovintų per visą laiką kol pasilieka pašvęsti apžadu Viešpačiui; nevalgys nieko kas imama iš vynuogyno nuo sausos uogos lig grūdeliui»[2]). Taigi, matome, nazirams nebuvo galima gerti net saldaus ar virinto «vyno», nebekalbant jau apie kokį šekhar, mezeg ar k.

Kaip nepaprastai griežtai nazirai vengė svaiginamųjų gėralų, matyti iš šios Talmudo vietos: «Samuelis nesimeldė tuose namuose, kur buvo sicera, nes jos kvapas svaigina»[3]).

Kada pasibaigdavo naziraujamas laikas, jie vyną vėl galėdavo vartoti[4]).

Tačiau buvo žydų ir amžinų nazirų, kaip antai: Samsonas, Samuelis, šv. Jonas Krikštytojas[5]), apaštalas Jokūbas Vyresnysis.

Dr. Winsch (War Jesus ein Nasiräer? Berlin 1907) bando išrodyti, kad tokių nazirų buvę dviejų rūšių. Vieni buvę labai griežti ir tegėrę vandenį, kaip šv. Jonas Krikštytojas, o kiti buvę ne toki griežti

---

[1]) Uksus (acetas) — tai perrūgęs vynas; jis būdavo gerokai atmiešiamas vandeniu ir geriamas karščių metu, kaip gaivinąs gėralas

[2]) 4 Moz 6, 3 — 4.

[3]) Erubin 65 a.

[4]) 4 Moz. 6,20.

[5]) «Atėjo Jonas Krikštytojas; jis nevalgė duonos, negėrė vyno...» Luk. 7,33 arba dar Mat. 11,18.

ir svaiginamų gėralų kad ir negėrę, bet nesvaiginamąjį «vyną» galėję gerti. Prie šių pastarųjų priskiria jis ir Kristų. Tačiau del šios nuomonės galima ginčytis. Daug nekalbant, užtenka atsiskleisti IV Mozės knygos šeštąjį skyrių, kur specialiai yra kalbama apie nazirus ir jų pareigas, kad galima būtų įsitikinti, jog naziras turėjo būti tik tokis, kokį mes jį aukštėliau esame nupiešę, vadinasi, nevartojąs nieko, kas yra paimta iš vynuogyno, plačiausia šio žodžio prasme.

Susitikus Kristaus asmenį, tenka ir apie Jį keletas žodžių prasitarti.

Pirmiausia, del Kristaus reikia pasakyti, kad nors jau ir baigiasi antras tūkstantis metų nuo Jo gimimo, tačiau dar neturime absoliučiai jokių patikimesnių įrodymų, kad Jis kada nors būtų vartojęs svaiginamus gėralus. Pagaliau, nėra nė tokių žinių, iš kurių būtų matyti, kad Kristus būtų piršęs abstinenciją, kokią mes ją šiandien suprantame. Mat, Kristus atėjo ne alkoholizmo problemos spręsti; Jam rūpėjo kiti uždaviniai. Prieš gėrimą be saiko Kristus buvo griežtai nusistatęs, ir todel girdime Jį, kaip gerą Mokytoją, žmones įspėjant: «Žiūrėkite savęs, kad kartais jūsų širdys nebūtų apsunkintos apsirijimu, girtuoklyste ir šio gyvenimo rūpesčiais, kad ta diena neužeitų ant jūsų netikėtai»[1].

Daug kas norėtų Kristui prikišti Galilejos Kanos vestuves, būsią Jis ten pats gėręs ir, be to, stebuklo keliu, dar daugiau vyno padaręs.

Tačiau rimčiau šį klausimą panagrinėjus, darosi aišku, kad vis delto ir šitas priekaištas Kristaus svaiginamais gėralais nesutepa.

Apie šitą dalyką vertėtų tad kiek daugiau pakalbėti.

Vestuvės Galilejos Kanoje, matyti, buvo neturtingų jaunavedžių, turėjusių labai aprėžtą saiką vyno. Todel, atėjus Kristui su Marija ir būreliu apaštalų, pritrūko vyno. Ateiviams čia buvo lyg ir pareigos išgelbėti nelaiminguosius iš keblios būklės. Todel liepta pripilti šesi rykai, (po 3 ki-

---

[1]) Luk. 21,34.

birus kiekvienas, viso, kai kurių apskaitymais, iki 600 litrų) vandens, kurį Kristus savo dieviška galia ir pavertė vynu.

Dabar kyla klausimas, ar tas vynas buvo svaiginamas. Atsakyti tegalima tiek, kad nieko, o nieko nežinoma. Jeigu yra pasakyta, kad jis buvęs «geresnis», tai labai galimas dalykas, kad tuo pačiu jis buvo ir nesvaiginamas, nes, kaip jau matėmė, geresniuoju vynu laikyta ne tas, kuris labiau svaigino, bet tas, kuris buvo geresnis skonio atžvilgiu.

Kiti vėl norėtų Kristų įtarti tuo, kam esą Jis tiek daug (600 litr.) vyno padarė. Kodel tiek daug, yra labai aišku. Mat, Kristui nerūpėjo juo dalyviai apsvaiginti, (o, kaip matėme, greičiausia buvo nesvaiginąs), bet kas kita, būtent: a) kad aiškus būtų stebuklas; nes kitaip būtų galima prikišti, kad tą vyną Kristus su apaštalais atsinešė savo induose ir nejučiomis supylęs jį į rykus, paskelbė, kad tai stebuklo padarinys; b) kad neturtinga šeima galėtų jo pasilikti arba ir parduoti.

Paskui vėl sakoma: «Kam Kristus ėjo į vestuves ir turėjo ten reikalo su vynu, jeigu jo negėrė ir jis Jam nepatiko?». Ar Kristus vestuvėse kiek gėrė ar negėrė—jokių žinių nėra. Į vestuves atėjo taip pat ne del to, kad Jam vynas būtų buvęs meilus, arba kad būtų norėjęs rasti progos jo išgerti: savo buvimu vestuvėse Jis palaimino jaunavedžius ir iš ligi tol praktikuotos paprastos, natūralės meilės, padarė sakramentą, o reikalo su vynu yra turėjęs irgi ne tam, kad būtų jį mėgęs, kiek tam, kad parodytų, jog kaip dieviškoji Jo galia gali iš vandens padaryti vyną (matomą dalyką), taip lygiai ir iš paprastos meilės galėjo padaryti sakramentą (nematomą dalyką).

Progai radusis čia tenka dar priminti architriclinių. Tai buvo žmogus, kuris per vestuves turėjo daboti visą tvarką (neva šeimininkas). Tas architriclinius iki pat vestuvėms pasibaigiant gaudavo būti blaivus.

Pagaliau iš paskutiniųjų Kristaus gyvenimo valandų aiškiai matyti griežtas svaiginamiesiems gėra-

lams priešinimasis. Kai Kristus kabojo ant kryžiaus ir trokšdamas pasiprašė gerti, ir kai buvo paduota svaiginamo vyno su kai kuriomis įmaišomis, — Kristus atsisakė gerti. «Tenai jie davė jam gerti vyno, sumaišyto su mira, bet jis neprisiėmė».[1]) Arba vėl: «Jie davė jam gerti vyno sumaišyto su tulžimi; bet paragavęs, jis nenorėjo gerti».[2])

Dabar iškyla siauresnis klausimas del pačios Kristaus abstinencijos. Šaltai tą klausimą svarstant vis delto galima pasakyti štai kas: kad Kristus būtų svaiginamus gėralus kur nors gėręs, išrodyti niekas negali. Galima kai kur tik abejoti. Tačiau abejojimas toli gražu čia dar nėra išrodymas. O iki nėra išrodymo, įtarti Kristų svaiginamus gėralus vartojus negalima. Juo labiau, kad yra faktų kalbančių už Kristaus priešalkoholišką nusistatymą.

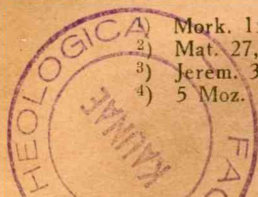
Tiek del Kristaus.

Pas pranašą Jeremijų randame įdomių žinių apie rechabitus, kurie pasižymėjo griežta abstinencija. Jeremijus turėjęs juos išmėginti. Tam tikslui jis paėmęs taures, pripylęs jas vyno ir liepęs rechabitams gerti. Šie tačiau griežtai atsisakę: «Vyno negersime, nes Rechabo sūnus Jonadabas, mūsų tėvas, įsakė mums, sakydamas: niekada negersite vyno jūs ir jūsų sūnūs, nestatysite namų ir nesėsite sėklų ir neturėsite nė neįsivaisinsite vynuogyno, bet gyvensite palapinėse visą savo amžių, kad gyventumėte ilgai ant žemės, kurioje jūs esate, kaip svetimšaliai».[3]) Iš čia dar matyti, kad vyno gėrimas tarp kita ko buvo laikomas trumpesnio gyvenimo priežastimi, tai patvirtina ir šių laikų mokslas.

Jeremijus tad rechabitus pagiria ir stato net ir kitiems pavyzdžiu.

Žydai, vaikščiodami keturias dešimtis metų po tyrus, taip pat tesinaudojo vien vandeniu[4]). Pagaliau matome, jog Mozė reikalavo, kad kunigai negertų svaiginamų gė-

---

[1]) Mork. 15,23.
[2]) Mat. 27,34.
[3]) Jerem. 35 6—7.
[4]) 5 Moz. 29,6.

ralų prieš eidami į liudijimo šėtrą. Štai kaip skamba jo duotasai įsakymas Aaronui (kunigui): «Vyno ir visa, kas gali nugirdyti, negersite tu ir tavo sūnūs, kuomet, įeinate liudijimo šėtron, kad nenumirtumėte; nes tai yra amžinas įsakymas per visas jūsų kartas [1])». Už nevykdymą šio įsakymo, kaip matyti, buvo grasinama net mirtimi.

«Ypač yra pažymėtina», sako prof. Dr. J. Bergmanas—(Krautas), «jog žydai jau anksti buvo susidarę nuomonę, kad svaiginamų gėralų nevartojimas nedaro žmogui jokių nemalonumų, bet daug padeda keliant protavimą, sielos gyvenimą tobulinant ir ūgdant dvasios didybę».

Neturėjo anais laikais žydai nė smuklių. Tiesa, Jeremijaus (16,8) yra minimas puotos namas, kur yra vyno («domum convivii»), bet, pasak Kautzsch'o, tai esąs tik šiaip privatus namas kur tik puotos metu yra geriama, ir tai nėra smuklė [2]).

Kurį laiką žydų tauta iš tikrųjų pasižymėjo savo priešalkoholišku nusistatymu. Tai buvo tada, kai jie dažniausiai vartojo ne raugintą, svaiginamą vyną, bet tokį apie kokį pirmą esame kalbėję. Ilgainiui ir jie ėmė gesti, išsigimti. Ir jau Dovydo, Saliamono laikais matome žydus smarkiai girtaujant. Saliamono Patarlių knygoj galima matyti labai griežtų posakių prieš girtavimą. Tas rodo, jog tuo metu žydų tautoje jau būta nemažo girtavimo su visais jo vaisiais. Saliamonas ten labai gražiai atvaizduoja vyną ir jo niekšybes sakydamas: «Nežiūrėk į vyną, kad jis gelsvai [3]) žiba, kad jo varsa stikle blizga. Jis įeina švelniai, bet galų gale įgelia, kaip žaltys ir kaip angis išlieja nuodus. Tavo akys tėmys svetimtautes ir tavo širdis kalbės iškreiptus dalykus. Ir tu būsi, kaip žmogus miegąs jūros viduryje ir lyg užsnūdęs vairininkas, pametęs vairą [4])».

---

[1]) 3 Moz. 10,9.
[2]) Prof. Dr. E. Harnack, D. Bibel u. d alk. Getr. p.10.
[3]) Hebr. tekste: raudonas (Žiūr. Vysk. Skvirecko Pat. 23, 31 vietos komentorių).
[4]) Pat. 23, 31—34.

Ilgainiui žydų pokyliai radosi tikrai pasibiaurimomis vietomis: nusigėrę dalyviai leipiojo[1]) už stalų, o tuo tarpu «visi stalai buvo pilni vėmalo ir purvų [2])». Tokį girtavimą, kaip šiandien, taip ir anuomet sekė ir visokis kitokis supuvimas.

Šituo metu atsiranda pas žydus pranašų asmenyse tikrų priešalkoholinių kovotojų. Pranašai tada suvaidino žydams vaidmenį tų dvasios milžinų, kurie, nežiūrėdami nei luomų, nei pašaukimų, visiems išdrįso pasakyti tiesą į akis. Tuo būdu bežūvančioji tauta buvo keliama iš alkoholizmo purvyno.

Tokių pranašų, priešalkoholinių kovotojų skaičiuje buvo Izaijas, Joelis, Jeremijus ir kit.

Begirtaujantiems nuo ryto iki vakaro ir, žinoma, bepaleistuvaujantiems pranašas sako: «Deja, jums, kurie rytą atsikeliate, kad užsiimtumėte girtuoklyste ir gertumėte iki vakaro, kad būtumėte įkaitę nuo vyno! Arpa, kanklės, bubinas ir vamzdis ir vynas jūsų pokyliuose, bet jūs neatsižvelgiate į Viešpaties veikimą ir nežiūrite į jo rankų darbus!» [3])

Bara pranašas ir tuos, kurie turėjo sergėti ir ginti dorovę ir teisybę, o tačiau savo girtavimu padeda valstybę griauti. «Deja, jums, kurie esate karžygiai gerti vyno ir drąsūs vyrai pasidaryti svaiginančių mišinių!» [4]). Pranašas pasityčiodamas juos vadina galingais, nes jie galingi tik vynui gerti, o ne geriems darbams atlikti.

Ypač girtavo Efraimo giminė. Pranašas nepraeina ir jų neįspėjęs: «Deja, puikybės vainikui, Efraimo girtuokliams... tiems, kurie buvo ant derlingiausio slėnio viršūnės, svyruodami nuo vyno» [5]). Ir pagaliau rūsčiai atsiliepia: «Kojomis bus sumindžiotas Efraimo girtuoklių puikybės vainikas.» [6]) Kaltas ne tik Efraimas, bet taip pat ir Judo viršininkai, todel ir jie bus nubausti: «Tačiau ir šitie nuo vyno ne-

---

1) leipioti — nesveikuoti.
2) Iz. 28, 8
3) Iz. 5, 11—12.
4) Iz. 5, 22.
5) Iz. 28, 1.
6) Iz. 28, 3.

bežino, ką darą, ir svyruoja nuo girtuokliavimo»[1]. Atsiradus įvairių netikrų pranašų ir jiems, o taip pat ir kunigams, girtaujant—pranašas nesilenkia nė prieš juos: «kunigas ir pranašas yra be išmonės nuo girtuoklystės, nugalėti vyno, svyruoja girtuokliavime, nesupranta reginčiojo, nežino teisybės»[2].

Pranašas Joelis įspėdamas girtuoklius šaukia: «Išbuskite girtuokliai ir verkite, kaukite visi, kurie maloniai geriate vyną.»[3])

Iš viso apie žydus suminėto matyti, kad jų tautoje abstinencijos idėjos apraiškos buvo žymios. Pirma matėme, kad iš tikrųjų į priešalkoholišką nusistatymą jie buvo linkę todel, kad prie to juos lyg ir vertė patsai gyvenimas bei jo sąlygos, o vėliau, įpuolus jau į girtavimą, pranašų dėka, priešalkoholiškas nusistatymas vis delto nebuvo visai užmirštas.

5. Egiptiečiai.

Egiptiečiai labai anksti susikūrė įdomią ir aukštą savo kultūrą, kurios liekanos stebina net šiandienį pasaulį. Jųjų kultūros pėdsakų matyti ir graikų mytuose. Homėras savo Odisėjoje kalba, kad kiekvienas egiptietis esąs gydytojas ir savo žiniomis pranešąs kitus žmones.

Savotiška buvo ir jų religija, pagal kurią kai kurie valgiai buvo laikomi netinkamais, «nešvariais» («unrein») ir todel drausta juos vartoti. Šalia to, kaip žemiau matysime, nebuvo egiptiečiams svetimas ir susilaikymas nuo svaiginamų gėralų. Yra žinoma, kad jų faraonai, kurie ir patys turėjo nevartoti svaiginamų gėralų, leisdavo įsakymus, draudžiančius tokių gėralų vartojimą.

Tačiau amžiais įsigalėjusį egiptiečio širdy alkoholio slibiną buvo sunku išplėšti. Mat, dar 2000 metų Kristui negimus, jie jau mokėjo daryti alų, kuris tad ir laikomas egiptiečių išradimu. (Kaip šiandien vokiečių Münchenas viso pasaulio yra žinomas savo alumi, taip anais laikais

---

[1]) Iz. 28, 7.
[2]) Iz. 28, 7.
[3]) Joel. 1, 1

egiptiečių Pelusiumas. Senovės tautos alų kai kur tiktai «pelusijaus gėralu» ir tevadindavo).

Nors, žinoma, jų alus toli gražu nebuvo tokis, kaip šių laikų alus. Labai primityviu būdu daromas, jų alus turėdavo nedidelį alkoholio procentą.

Alų paprastai darydavo šitaip: imdavo miežių, juos sugrūsdavo, sušlapindavo ir, padarę neva duonos kepaliukus, pakepdavo. Paskui tuos kepaliukus sutrupindavo į vandenį ir palikdavo juos ten išrūgti. Taip padarytas alus, kartoju, buvo menkai svaiginąs gėralas ir turėjo nemažai maistingų dalių. Skoniui pagerinti, kaip anuomet daug kur buvo daroma, būdavo pridedama kiek apynių, ąžuolo žievių ir kt.

Priešalkoholinis sambrūzdis radosi gal kiek gyvesnis, kai egiptiečiai išmoko darytis labiau svaiginamo alaus. Ir labai aišku, nes sykiu su tuo ėmė labiau rodytis viešumoje ir žalingoji alkoholio įtaka. «Istorijos Tėvas», graikas Herodotas (484—425 Kr. neg.) teikia štai kokį egiptiečių pokylio aprašymą. Kadangi, pasak jo, Egipte vynuogių neauga, tai tenai žmonės darąsi vyno iš miežių. Toksai miežių vynas geriamas pasiturinčių žmonių pokyliuose. Kai jau baigiama valgyti, vienas iš šeimininko tarnų atneša į pokylio vietą iš medžio padarytą mirusio žmogaus statulą. Toji statula dailiai išskaptuota, kur reikia dažais nudažyta ir labai panaši į žmogų. Statulos dydis būdavo įvairus. Dažniausiai vieno ar dviejų mastų aukštumo. Tarnas nešiodavęs tą statulą aplink pokylio vietą ir, priėjęs prie kiekvieno puotaujančio, sakydavęs: «Į jį prisižiūrėjęs gerk ir linksminkis, nes numiręs ir pats toks paliksi.»[1])

Iš šito Herodoto aprašymo matyti ne vien pokylių ceremonijos bei raginimai juose gerti ir linksmintis, bet taip pat ir tai, kad «miežių vynas», kitaip tariant, alus buvo geriamas pasiturinčių žmonių pokyliuose. Del to galima manyti, kad neturtėliai alaus arba visai maža tegėrė arba nė kiek jo nevartojo. Paties Herodoto liudymu, neaugo jų krašte nė vynuogių. Taigi labai galimas dalykas, kad

---

[1]) Herodot. Histor. I, 77 (cit. pas Prof. Dr. S. Trzeciak, Quaestio alcoholica... p. 17).

neturtingieji egiptiečiai alkoholizmo verguvės bus visai nepažinę.

Nevartojo svaiginamųjų gėralų ir jų kunigai. Graikų rašytojas Plutarchas apie juos rašo: «Heliopolio miesto kunigai vyno nesinešdavo į šventovę, kadangi dieną, nuolat Viešpačiui ir karaliui matant, gerti nepridera; o kiti kunigai šiek tiek geria, tik labai maža. Pasninko dienomis jie visai susilaiko nuo gėrimo. Karaliai, kurie taip pat būdavo kartu ir kunigai, iki Psameticho vyno visai negerdavo del to, kad buvo sakoma, jog vynuogės esančios išaugusios iš kraujo tų, kurie kovojo su dievais. Todel vynas ir teikiąs gėrikui drąsos, akyplėšiškumo ir beprotumo, nes gėrikas begerdamas prisipildo tų savo ainių kraujų. Nuo Psameticho karaliai, laikydamiesi tam tikro, šventose knygose pažymėto, saiko, vyną gerdavo.»[1])

Šalia egiptiečių kunigų buvo dar ypatinga vienuolių terapeutų draugija (brolija). Priklausiusieji prie tos draugijos turėjo negerti jokių svaiginamų gėralų. Šitie vienuoliai negyveno, kaip šiandien, vienuolynuose, bet buvo išsiblaškę visur po vieną, lyg kokie atsiskyrėliai. Vilkėjo jie baltais rūbais. Kas septinta diena iš visur susirinkdavo į vieną vietą ir padarydavo bendrą užkandį (neva agapę). Per tokius bendrus suėjimus ir valgant taip pat buvo griežčiausiai prisilaikoma abstinencijos: jų valgis tebuvo duona ir vanduo, o mėsa, vynas, ar kas panašaus buvo uždrausta. Prie tokių vienuolių galėjusios priklausyti ir merginos, tik šios pastarosios turėjusios pasižadėti būti netekėjusiomis.[2])

Dabar mes atsikreipsime į kitus senus dokumentus, liudijančius, kad egiptiečių tarpe priešalkoholiško nusistatymo būta. Čia mums ateina į pagalbą mokslininkai — archeologai. Susidomėjus pasauliui nuostabia egiptiečių kultūra, dedama šiandien nemaža pastangų surasti ką liudijančio apie jų senovę. Tam tikslui kasinėjama

---

[1]) Πλουτάρχου, Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος VI (cit. p. Prof. Dr. S. Trzeciak, Quaestio alcoholica... p. 18.).

[2]) Prof. Dr. Bergman—(Kraut), Geschichte d. Nüchtern p. 22.

žemė. Tarpe daug įdomių radinių yra rasta ir tokių, kurie mums rūpimuoju klausimu yra iš tikrųjų įdomūs.

Taip, pagal Brugsch, yra rastas vienas papirusas su parašu: «Venk alaus gėrimo, nes jis slopina tavo sielą!» Koks tai puikus ir pasigrožėti vertas aforizmas! Čia matai tokią nepasenusią mintį, jog ne vienam gali rodytis, kad tai greičiau ne senovės egiptiečio sugalvotas posakis, o šių laikų vieno kurio priešalkoholinio kovotojo.

Kitas mums svarbus radinys buvo rastas Tebuose 1847 m. («Papirus Prisse»). Šiame papiruse randame parašyta: «Nelaimė tam, kuris atsiduoda savo pilvui, arba kuris praleidžia laiką nesąmoningume (girtavime?). Tokių namuose viešpatauja nutukimas.» Čia, matyt, kalbama apie žmones, kurie begirtaudami, betenkindami savo pilvo įnorius, leidžia veltui laiką, o jų kūnas tuo tarpu yra patologiniam stovyje: bereikalingai suriebėjęs. Lig šiol mumyse besama giliai įsišaknijusios nuomonės, kad jeigu nuo svaiginamų gėralų žmogus tunka, tai jie yra maistingi ir todel reikalingi. Tuo tarpu egiptietis jau anuomet žinojo, kad tai yra žmogui pragaištinga.[1])

Pagaliau visą prieš alų nusistatymo griežtumą galima užtikti viename laiške, kurį yra rašęs Amenemanas savo mokiniui Pentaurui. Tą laišką išvertė Joseph Lauthas, o čia yra patiekiamas beveik ištisai jo vertimas iš vokiečių kalbos. Štai jis: «Man yra pranešta, kad tu apleidi savo studijas, pamėgęs esi pramogas ir vaikštai iš smuklės į smuklę. Kas dvokia alumi, — yra visiems nemalonus; alaus kvapas atstumia nuo tavęs žmones ir žudo tavo sielą. Tu esi lyg koks sulūžęs niekam nebetinkąs laivo irklas; tu esi lyg maldykla be dievų, lyg namas be duonos. Tu nelaikai blogu daiktu lipti per sieną arba išlaužti vartus; nuo tavęs tad šalinasi žmonės, tu juos įžeidi. Jau atsimainė ir tavo balsas, o veide yra žymė vyno

[1]) Nuomonės, kad svaiginamieji gėralai yra maistingi, šiandien tesilaiko tik tas, kuris neturėjo progos pasiskaityti priešalkoholiškos literatūros, arba ir tas, kuris šiuo atveju vaduojasi neprotingu obalsiu: «Antialcoholica sunt, non leguntur» (Kas yra priešalkoholiško, tenebūnie skaitoma).

niekšiškumo.—Nedaryk pagaliau savo širdies smukle, užmiršk kartą taurę! Juk tu esi išlavintas dainuoti švilpyne švilpiant, giedoti psalmių griežiant bei dainuoti citra skambinant. Tu sėdi salėse apsiaustas nimfų, tu pakyli ir eini niekšybių daryti (toliau eina vieta, kuri, padorumo dėliai, yra apleidžiama); tu sėdi prieš merginas, tu išsitepęs aliejais, ant tavo kaklo kabo niekšybių vainikas. Tu eini kniupščiuodamas, griūdamas ir esi suteptas nedorybėmis!»

Iš šito laiško puikiausiai matai su kokiu pasipiktinimu ir kokiais priekaištais sveikas senovės egiptiečio protas atsiliepia apie girtavimą. Taigi Amenemanas jau, matyt, gerai suprato, kokio supuvimo neša girtavimas ir todel prikiša Pentaurui, kad jis, kaip išlavintas žmogus, galėtų sau daug prakilnesnio darbo rasti liovęs gėręs.

Dabartiniais laikais, reikia pasakyti, turime Amenemanų, bet netrūksta ir Pentaurų.

Abstinentiško nusistatymo žmonių randame buvus ir mokytų žmonių tarpe. Pavyzdžiui, galima paimti kad ir Filoną iš Aleksandrijos. Tai buvo vienas iš žymesniųjų to laiko žmonių. Gimęs jis yra apie 20 m. Kr. neg. ir miręs apie pusę I amžiaus Kr. g. Pasauliui jis yra žinomas, kaip filosofas, mokęs, kad «žodis» (logos), vadinasi aukščiausioji būtybė, tarpininkaujanti tarp aukščiausios dievybės ir pasaulio, o abstinentai Filoną pažįsta, kaip karštą priešalkoholinį kovotoją.

Vynui Filonas kitokio vardo nežinojo, kaip «venenum mortiferum» (mirtingieji nuodai). Didžiausias, pasak jo, vyno nedorumas yra tas, kad jis atima žmogui protą, o «atimk žmogui protą, jis nebebus žmogumi.» Už blaivaus proto žmogų Filonas nieko neranda prakilnesnio: «Kas yra prakilniau už blaivaus proto žmogų? kokia garbė? koki turtai? kokia jėga? kokia galybė? pagaliau, kas iš viso to, kas vertybę (praetio) turi?»[1])

Be to, Filonas taip pat žinojo, kad svaiginamieji gėralai ne tik žalingai veikia žmogaus protą, bet ir būsimų

[1]) Philo, De his verbis, Resipuit Noe, I. c. I p. 890.

kartų išsigimimui turi įtakos. Taigi jo raštuose randame: «Kas geria vyną — negausūs yra».[1])

«Nei vienoje Šv. Rašto knygoje ir nei pas vieną žydų rašytoją», sako Petrapilio Kunigų Akademijos prof. Dr. S. Čeciakas, «nerandame tokių smarkių posakių prieš girtavimą, kaip pas Filoną.»[2])

Ir iš tikrųjų. Filono asmeny matome buvus nemažą abstinentą. Svarbu ir tai, kad tokios nuomonės jis buvo ne vienas, bet šiuo savo nusistatymu stengėsi sudominti ir kitus. Tam tikslui matome jo parašytų ir veikalų, kaip antai: «De plantatione Noe» (Apie Nojaus vynuogyną), «De ebrietate» (Apie girtavimą). Be to, ir kituose jo raštuose, kaip «Quod a Deo mitantur somnia», «De monarchia», «De vita contemplativa» ir k. visur ir visada, kur tik rasta galimumo pasireikšti, jaučiasi nusistatymas prieš svaiginamuosius gėralus ir gilus įsitikinimas jų žalingumu. Ir nors šių veikalų autorius jau beveik du tūkstančiai metų kaip nutilo, bet jo kūriniuose įskiepytos abstinentiškos mintys tebekalba ir šiandieną. Ir ne vienam, skaitant jo raštus, švysteri veide malonus šypsulys, o jį palydi mintis: «Tai būta tikro priešalkoholinio didvyrio!..»

6. Persai.

Abstinentiško nusistatymo žymių galima rasti ir pas senovės persus. Jų religija, kuri turėjo kiek panašumo į indų religiją, reikalavo negerti svaiginamųjų gėralų. Kurį laiką persai ir iš tikrųjų buvo blaivūs: jų maistas tada buvęs duona su salotėmis ir vandeniu. Tuo pat laiku, pagal Plinių ir kt., persai iškilo ir savo galybe: jie buvo Azijos viešpačiai ir valdytojai.

Herodoto vienoj vietoj randame užrašytą šitokį atsitikimą. Pradėjus Lidijos karaliui Krezui (560—546 Kr. ng.) karą su persais, atėjęs pas jį vienas lidietis ir pataręs karo visai nepradėti, nes jie (persai) tegeria gryną vandenį.

---

[1]) Philo, De ebrietate, Mangey I p. 357.
[2]) Prof. Dr. S. Trzeciak. Quaestio alcoholica... p. 27.

— Tai man pasakė! Kas gi iš to, kad jie sau tegeria gryną vandenį? — klausia Krezas pavaldinį.

— Aš jau iš to vieno sprendžiu, kad jie mus nugalės!—atsakė lidietis ir išėjo iš jo patarimo nepaklausiusio karaliaus buto.

Iš istorijos žinome, kad tas karas ir iš tikrųjų neišėjo Krezo naudai: persai išėjo nugalėtojais.

Ilgainiui, kaip paprastai kad atsitinka, ir persų tarpe ima rodytis svaiginamųjų gėralų. Iš jų yra žinomi du: parachaoma ir banga. Pirmas daromas iš vienos Persijoje augančios žolės sulčių, o antras iš kanapių grūdų. Tačiau abstinencijai vis delto vietos kiek buvo palikta. Pasak Herodoto, Persų karalius Kambizas (+522 Kr. ng.), patsai būdamas girtas, savo kariuomenei, pasižymėjusiai ligi tol nugalėjimais, leido gerti tiktai vandenį.

Ksenofontas, rašydamas apie persus, maloniai atsiliepia apie jaunutį Kambizo sūnų Kirą (+529 Kr. ng.), kuris purtęsis nuo vyno, nes jau žinojęs, kad «taurėje yra nuodai».

II.
Abstinencija senovės vakaruose.

1. Graikai.

A. Abstinencijos pėdsakai mytuose.

Įsižiūrėjus į senovę, lengvai galima pastebėti, kad anų laikų žmonės dažną dalyką, kuris jiems atrodė kiek nesuprantamas, mėgdavo sudievinti arba parinkti jam dievą. Tokių nepaprastumo žymių, galimas dalykas, jog bus buvę matyta ir svaiginamuose gėraluose. Taigi nepasišykštėta ir jiems surasti tam tikras dievas-globotojas.

Pagal mytus, dievui Zeusui gimęs sūnus Bachus (Dionisas). Atėjęs jis į pasaulį lydimas griausmo ir žaibų. Jo motina, Semela, mirusi jį begimdydama. Bachui, kaip vyno ir girtavimo dievui, buvę lemta išmokyti žmones daryti vyno ir veisti vynuogynų. Pagal Apollodoro šito myto atpasakojimą, Bachus, bemokydamas žmones minėto amato, atvykęs kartą ir pas karalių Lykurgą (nesumaišytinąs vardas su žinomuoju įstatymų leidėju Spartoje). Tačiau Lykurgas tokiam svečiui buvęs nepalankus ir todel švijęs jį iš savo žemių ir net sunaikinęs vynuogynus, kuriuos jau buvęs Bachus įvaisinęs. Už tokį pasielgimą Lykurgui buvęs atimtas protas. Jau netekęs proto jis nužudęs net vienintėlį savo sūnų, laikydamas jį vynuogių keke. Visame krašte buvęs blogas derlius. Orakulas pranešęs, kad kol Lykurgas būsiąs gyvas, tol nebūsią galima permaldauti dievų rūstybės. Todel gyventojai nuvedę savo karalių ant Pangajono kalno, kur jį, Bachui liepiant, arkliai suplėšę.

Šiam vyno bei girtavimo dievui—Bachui—buvo paskirta net šventė vad. bachanalija (dionisija). Per tokias šventes, kad labiau dievą pagerbtų, buvo stengiamasi išgerti kuodaugiausiai vyno. Tokios šventės būdavo švenčiamos susirinkus į būrius. Bachanalijų vaizdas matyti iš myto apie Tebų karaliaus Kadmuso sūnų Pentėjų.

Pentėjus buvęs nusistatęs prieš svaiginamuosius gėralus ir baisius girtavimus bachanalijų metu. Kartą, atėjus tokiai šventei, jis norėjęs uždrausti dalyvauti tos šventės girtavimuose moterims. Bet tik jam ten atėjus, buvęs tuojau apstotas įsiutusių nuo vyno moterų, kurios, laikydamos Pentėjų laukiniu žvėrimi, ėmusios jį draskyti. Šis, matydamas, kad moterims vadaujanti jo paties motina, ėmęs prašytis, sakydamas: «Motina, juk aš Pentėjus, tavo sūnus . . . pasigailėk!..», bet, pasak Euripido, niekas jo maldavimų nepaklausęs. Pentėjus buvęs sudraskytas.

Panašių mytų yra ir daugiau, bet, tariuos, pasitenkinisime čia patiektaisiais, nes beveik visur kartojamos panašios mintys. Pagaliau ir iš šių dviejų galime numanyti, kad ir mytuose būta šiokių tokių abstinencijos pėdsakų ir būtent: figūruojančių šiuose mytuose Lykurgo ir Pentėjaus asmenyse mes matome aiškų pasiryžimą kovoti su svaiginamaisiais gėralais. Be to, tas jųdviejų pasiryžimas yra tiek tvirtas ir nepajudinamas, jog išdrįstama pasipriešinti net pačiam dievui. O kovojama iki tol, kol ir patys pagaliau del to žūva.

B. Abstinencija graikų tautos gyvenime.

Kalbant toliau apie graikus, tuojau krinta į akis tas laikas, kada graikai buvo pasiekę didelės savo galybės, nes kaip tik tuo laiku jie pasižymi ir savo blaivumu.

Graikų įstatymų leidėjas Drakonas (—624 Kr. ng.) taip buvo nusistatęs prieš svaiginamuosius gėralus ir girtavimą, kad pamatęs girtą žmogų tuojau jį užmušdavo[1]).

Nepalankus buvo girtuokliams ir kitas įstatymų leidėjas Solonas (639—559 Kr. ng.). Šis, pamatęs girtą archontą, pirmą kartą uždėdavo jam pabaudą, o jau antrą kartą tam pačiam pasigėrus, pasmerkdavo jį mirti. Ir iš viso abstinencijos srovė tautoje buvo tiek gyva, kad buvo laikoma didžiausia negarbė užeiti į svaiginamų gėralų pardavinėjimo vietą. Jeigu kas kada ten ir užeidavo, tai apie tokį paprastai būdavo manoma, kad tai būsiąs keleivis neturįs

---

[1]) Dr. П. С. Алексѣевъ, О пьянствѣ, p. 73.

čia vietoje pažįstamų, taigi užėjęs pasilsėti arba užkąsti, nors ir į tokią negarbingą vietą. Bet kuriam Atėnų Areopago[1]) nariui užteko kartą nueiti į svaiginamų gėralų pardavinėjimo vietą, kad būtų prašalintas iš auštosios kolegijos. O prytanu[2]) Atėnuose tegalėjo būti tik toksai pilietis, kuris nė vieną kartą savo gyvenime nebuvo pasigėręs.

Graikai labai gerai suprato, kad užeigos namai ir vieta maloniai laikui praleisti nieku būdu negalės būti smuklė, restoranas. Ir delto tam tikslui jie turėjo net tyčia įrengtas sales vad. lesche (λέσχη), kur būdavo galima atrasti visokių pramogų, kaip štai: pasikalbėjimo salių, teatrų, sporto, maudyklių ir t. t. Ir tuo tarpu, kai mūsų jaunimas dažnai nemaža laiko praleidžia prirūkytose svaiginamųjų gėralų pardavimo vietose, — graikų jaunimo pulkai lankėsi į nepalyginti sveikesnes ir kultūriškesnes pramogų vietas.

Tik, deja, ir graikuose ilgainiui kartojasi ta pati istorija, kur matėmė ir kitose ānų laikų tautose. Ir jie palengva ima pasiduoti savo Bachui ir vis labiau vartoti jo «išradimą» — vyną. Tačiau vis delto dar kurį laiką žymu juose ir abstinencijos pėdsakų. Taip, pav., vynas visada būdavo geriamas tik atskiedus jį vandeniu. Hesiodas savo broliui Persesui rašo: «Kai žydi dagiliai ir žiogas gieda savo skambią giesmelę, tada duok savo įkaitusiam kūnui pasilsėti uksmėje ir stiprinkis Nakso vynu, kurį tu atsiskiesi grynu šaltinio vandeniu»[3]). Yra taip pat likę duomenų, kurie nurodo net proporciją, į kiek dalių vandens kiek reikia pilti vyno. «Šventadieniais sielai padžiuginti», sako Herodotas, «reikia gerti vyno. Reikia imti tris dalis vandens ir įsimiešti vieną dalį vyno»[4]). Tą pačią

---

[1]) Areopagas — tai Atėnų teismas. Jis daugiausiai teisdavo už sunkiuosius prasižengimus.

[2]) Senovės graikuose tam tikruose valstybės namuose, vad. prytaneume, būdavo užsitarnavusiems piliečiams duodami pietūs, kuriuos apmokėdavo valstybės kasa. Žmonės, kurie tokiais pietumis naudojosi, buvo vad. prytanais.

[3]) Dunker, Geschichte des Altertums, V. Bd. p. 348.

[4]) Raph. Volaterrani, Vini persimonia apud veteres l.XXXII.

proporciją patvirtina ir Athenaeusas ir sykiu dar prideda, kad vynas dar buvo ir kiek kitokia proporcija vartojamas, būtent: į dvi «cyathas»—(nedideles taures), buvę dedama penkios vandens. Anakreontą randame nurodant dar kitokesnę proporciją: dviem dalim vandens, viena dalis vyno.

Ir, pagaliau, kuri iš šių nurodytų proporcijų buvo daugiausiai vartojama, mes nenagrinėsime, nes šiaip ar taip yra aišku, kad vynas prieš vartojant buvo gerokai atskiedžiamas vandeniu: taigi sumažinama ir jo svaiginamoji galia.

Ilgainiui vietoje vandens imta vartoti ir kitokių įmaišų. Pagal rašytoją Philippidesą, graikai labai mėgę gerti vyną, sumaišytą su kvepalais. Toks mišinys buvo vad. «merines» (C. Aeliani, Variae Historiae 1 .XII.31).

Prie priešalkoholiškai nusistačiusių tenka priskaityti ir Pytagoro mokyklą. Apie patį Pytagoro gyvenimą ir jo veikimą, deja, šiandien tėra maža kas žinoma. Nežinomas, pagaliau, tikrai net amžius, kuriame jis gyveno. Sakoma, kad jis bus gyvenęs tarp 580 ir 500 m. Kr. ng. Mums jis yra svarbus, kaip priešalkoholiškai nusistatęs žmogus. Ed. Celleris apie jį taip rašo: «Pytagoras be abejojimo turėjo mintį įkurti dievotumo dorovingumo, blaivumo (mano pabraukta A. L.), drąsumo, tvarkos, paklusnumo vyriausybei ir įstatymams ir iš viso visokių dorybių mokyklą»[1]). Atėnietis, komedijų rašytojas Alexis(—392 Kr. ng.) pasakoja, kad pytagoriečiai nevalgydavę mėsos ir negerdavę vyno. Jų valgis buvęs džiovintos figos, alyvos, sūris ir duona. Gerti jie tevartoję vandenį.

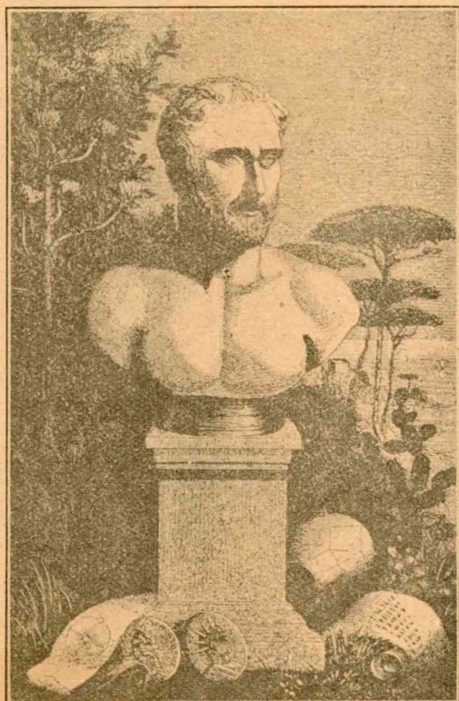
Kiek, pagaliau, tai pytagoriečių mokyklai teko nuveikti, žinių neturime.

Pažvelgus į Homero Ilijadą taip pat šis tas galima rasti ir iš kovų su svaiginamaisiais gėralais. Įdomus ten yra Hektoro su savo žmona susitikimas ties vartais. Prieš pat susitinkant išeina Hektoro motina priešais savo sūnų

---

[1]) Ed Zeller, Die Philosophie der Griechen in ihrer geschichtlichen Entvicklung, 3 Auflage, Bd. I. p. 284.

vyno taure nešina ir siūlo juo (vynu) atsigaivinti. Bet Hektoras taurę sudaužo, pareikšdamas, jog jam motina atnešusi taurę saldaus vyno, nuo kurio jis galįs prarasti savo kuklumą ir jėgą.

Pytagoras.

Hippokratas.

Toliau krinta į akis graikų moterys. Iš graikų moterų reikalauta didesnio nuo svaiginamų gėralų susilaikymo, negu iš vyrų. Ciceronas apie tai rašo: «negavit moris esse Graecorum, ut in conviviis virorum accumberent mulieres» (tai ne graikų įprotis, kad vyrų sueigose, pokyliuosę dalyvautų moterys). Išimtį sudarydavo h e t e r o s, tariant, moterys, kartais kiek ir išsilavinusios, bet žemos doros. (Panašūs pokyliai graikų buvo vad. s i m p o-

zijomis). Dabar mums bus suprantama, kad ne be pagrindo graikų komedijų rašytojas Aristofanas (444—380 Kr. ng.) vyną vadino Veneros pienu.

Platonas.

Be to, dar mes randame graikuose ir šiaip atskirų asmenų, buvusių priešalkoholiškai nusistačiusių arba prisidėjusių prie to net savo darbais.

Taip, pasak. Athenaeuso, Sofoklio (496—405 Kr. ng.) muzikos mokytojas Lampros buvęs abstinentiško nusistatymo žmogus. Todel komedijų rašytojas Frinichusas vadina jį „ὑδατοπότης“ («vandens gėrėjas»). «Medicinos Tėvas» Hippokratas (460—377 Kr. ng.) taip pat patarė nevartoti svaiginamųjų gėralų. Ypač tai esą reikalinga, jeigu norima ilgiau gyventi. Šis Hippokrato teigimas šiandien yra patvirtintas šimtais įvairių davinių.

Blogu dalyku laikė gerti svaiginamuosius gėralus ir genialus graikų filosofas Platonas (427 — 347 Kr. ng.). Savo knygoje «Apie Įstatymus» jaunuoliams iki 18 metų amžiaus liepia visai neduoti vyno, nes esą į ugnį žerti dar daugiau ugnies yra žalinga. Nuo 18 metų iki 40 metų esą jau galima trupučiuką vyno vartoti. Po 40 metų esą jau galima gerti kiek daugėliau, negu prieš šio amžiaus sulaukiant, nes tada paprastai ir vargo daugiau esti. Čia tačiau išskiriami vergai, moterys, valdininkai, oratoriai ir mokytojai: jiems visiems visai negalima gerti arba tik

labai mažai. Pagaliau draudė Platonas vartoti vyną ir mokslo darbininkams.[1])

Aristotelis.

Nepalankus buvo svaiginamiems gėralams ir kitas genialus graikų filosofas, Platono mokinys—A r i s t o t e l i s (384 — 322 Kr. ng.) Labiausiai jis buvo nusistatęs prieš girtavimą moterų, kurios paskui išauginančios vaikus paveldinčius savo motinų silpnumą-linkimą girtauti. Del to jis rašo: «Labiausiai svaiginamųjų gėralų turi vengti nėščiosios moterys, nes jeigu jos gertų, jos turėtų mirti ir žūti». Kitas graikų filosofas D i o g e n a s (404 — 329 Kr. ng.), pasak Plutarcho, pamatęs išdykaujantį jaunuolį, sakydavęs: «Jaunuoli, tavo tėvas, tur būt, tave girtavime auklėjo».

Garsusis graikų kalbėtojas D e m o s t e n a s (384 — 322, Kr. ng.) bent didesnę savo gyvenimo dalį yra buvęs abstinentas. Pas Athenaeusą randame apie jį rašant Pytheą: «Žiūrėkite, kaip nelygūs yra šie tautos vadai: vienas (Demostenas) tegeria tik vandenį ir studijuoja per ištisas naktis, o antras (Demadesas) apsisodinęs heteromis ir pasigeria kasdieną!»

Delfių chronikininkas Hegesandras, gyvenęs tuojau po Antiocho Didž. (221—187 Kr. ng.), pasakoja anekdotą

[1]) Prof. P e n k a u s k a s, Svaigieji gėrimai Jėzaus Kristaus laikais (rankraštis) p. 25—26.

(užrašyta pas Athenaeusą) apie du sofistu iš Elidos: Anchimalosą ir M o s c h o s ą, kurie visą gyvenimą buvę abstinentai; todel jis pajuokdamas ir vadina juos „ὑδροποτῆσαι παντα τὸν βίον" («vandens gėrėjai per visą savo gyvenimą»). Jų maistas buvęs išimtinai tik figos.

Demostenas.

Įžymus graikų rašytojas, moralistas P l u t a r c h a s (gimęs apie pusę I amž. Kr. gim.) žinojo, kad nuo svaiginamųjų gėralų išsigimsta žmonių giminė. Plutarchas, rašydamas apie vaikų auklėjimą, tarp kita ko rašo: «Čia aš turiu paminėti dar vieną dalyką, kuris tuo tarpu mano pirmatakų nebuvo įžiūrėtas, ir būtent, jog tie, kurie veda, kad būtų vaikų tėvais, turi visai vengti svaiginamųjų gėralų arba jų tegerti labai maža. Nes girtuoklių tėvų vaikai esti nenugalimai linkę girtauti ir galų gale, lieka dideliais girtuokliais».

Be to, prižadus vienus metus susilaikyti nuo m e i l ė s ir v y n o, Plutarchas laikė labai protingais.

2. Sparta.

Plutarchas.

Apie X amž. Kr. gim. Graikijoj įsikūrė valstybėlė su gerai įtvirtintu miestu, vad. S p a r t a. Keletą amžių spartiečiai pasižymėjo savo dideliu galingumu. Tam nemaža padėjo žymus Spartos įstatymų leidėjas L y k u r g a s, gyvenęs antroj pusėj IX amž. Kr. ng. Jis buvo neprabangaus gyvenimo šalininkas. Paprastumas jam rodėsi

jėgos šaltiniu. Tarp kita ko yra žinoma, kad jam nemaža rūpėjo ir savo šalį blaivinti. Jis, matyt, galvojo ne tik apie šalies dabartį, bet ir apie jos ateitį. Išauklėti blaivią būsimąją kartą, buvo viena iš daugelio kitų jo vykdytų reformų. Tą jis siekė per mokyklą. Tam tikslui nugirdydavęs pavergtuosius helotus ir girtus atvedęs juos į mokyklą, rodydavęs mokiniams. Tokia kova su svaiginamaisiais gėralais buvo sėkminga del to, kad girtavimo niekšiškumas buvo smerkiamas ne tik žodžiu, bet ir rodyte parodomas realybėje. Svarbu ir tai, kad Lykurgas savo priešalkoholinį darbą ėmė varyti ne nuo senių, bet nuo jaunimo. Kiekvienam šios srities darbininkui reikėtų tą giliai įspausti į savo atmintį.

Lykurgas.

3. Romėnai.

Garsioje kitados romėnų tautoje užtinkamas laikotarpis, kada jų tauta buvo griežtai nusistačiusi prieš svaiginamuosius gėralus. Tų laikų įpročiu, vyrams dar buvo galima kiek gerti, bet iš moterų buvo reikalaujama griežčiausios abstinencijos. Už nesilaikymą šio tautos nusistatymo buvo taikomos tokios didelės bausmės, kad mums šiandien sunku tai net įsivaizduoti. Moterys turėjo ne tik viešai nevartoti svaiginamųjų gėralų, bet taip pat negalėjo vartoti jų nė slaptai. Štai ką rašo apie tai Athenaeusas: «Moterims nebuvo galima gerti net slaptai. Mat, viešoji nuomonė šiuo atveju buvo tokia budri, kad užteko moteriškei kad ir labai mažai išgerti, kad paskui ji būtų apšmeižta ir apkalbėta.»

Dioniso polikarnaskiečio liudijimu, Romulas (miręs apie 716 m. Kr. ng.) — pirmas Romos karalius ir įkūrėjas, išleidęs įstatymą, kuriuo vyras turėjęs teisę nužudyti net savo žmoną, jeigu tik jis pajustų, kad ji yra

nors kiek svaiginamų gėralų ragavusi. Tokių įstatymų būta ne tik rašytų, bet buvo jais vadovaujamasi ir praktikos gyvenime. Taip tai, pasak Pliniaus, kažkoks Ignatius Mecentius už svaiginamuosius gėralus nužudęs savo žmoną — buvęs išteisintas. Be to, dar jis (Plinius), remdamasis Fabiju Pictoru praneša, kad viena matrona, atidariusi spintą, kurioje buvo padėta vyno rūsio raktai, pagal anų laikų įpročius, buvo padariusi tokią nedorybę, kad už tai buvo numarinta badu.

Jeigu kartais būdavo leidžiama ir moterims kiek gerti, tai tik ypatingose dienose ar religinėse ceremonijose ir tai tik trupučiuką. Puikiai tą atvaizduoja Kartaginos karalienės Didos vyno gėrimas Enėjo šventėje, apie ką Vergilius rašo: «summo tenus attigit ore»[1]) («ji tepalietė taurę lūpomis»). Vergilio komentatorius Servius šitą vietą taip aiškina: «Čia poetas parodo karalienės drovumą ir sykiu seną romėnų įprotį. Nes mūsų protėvių moterys, paprastai, negerdavo jokio vyno, jei bent jau ypatingomis dienomis ar per religines ceremonijas».

Norint geriau susekti, ar kuri moteris yra gėrusi svaiginamųjų gėralų, buvo vartojama ypatinga priemonė, kuri šiandien mumyse vien juoką sukelia, ir būtent: «bučkis» («...feminis osculum dare...»). Mat, sakoma, jog bučiuojant yra lengviau pažįstama, ar toji moteris gėrusi kiek vyno ar ne. Katonas (Cato) šią priemonę laikęs per vieną iš geriausiųjų.

Gellio pranešimu, kažkoks Metellus pasinaudodamas šia priemone, suradęs nusižengusią savo žmoną ir ją nužudęs, bet buvęs išteisintas.

Kad vis delto buvo sunku kontroliuoti kas ką geria ar valgo, tai buvo įėjęs į įproti vad. «valgymas prie atvirų durų». Tam būdavo stalas su valgiais pastatomas pas atidarytas duris ir taip valgoma. Tuo būdu kiekvienas praeivis galėjęs matyti, ar valgant nėra vartojama svaiginamų gėralų.[2])

---

[1]) Aeneid. 1,737.
[2]) Plinius, Hist. nat. l.X.

Kiekvienam tačiau yra aišku, kad šalia vyrų, geriančių svaiginamųjų gėralų nors ir ne per daug (pradžioje) ir moterys negalėjo ilgai negerti. Ilgainiui atbunka šiuo atžvilgiu matronų ir pagaliau visos tautos jausmai. Romėnų matrona numeta nuo savo galvos laurų aureolę į purviną alkoholizmo sūkurį: lieka užmirštos visokios negarbės. Matronos, kurios iš tikrųjų ilgą laiką puošė romėnų tautą, ėmė girtauti, dažnai tuomi pralenkdamos net vyrus.

Žymus romėnų filosofas Lucius Annius Seneca (4 Kr. ng. — 65 Kr. g.) skundžiasi del išsigimstančių romėnų moterų. Jis rašo: «Jos varžosi su vyrais pasileidimo atžvilgiu, o to vaisiai ir joms yra tie patys: fiziškoji nesveikata. Jos taip pat sėdi per ilgas naktis ir geria, net kviesdamos dažnai vyrus su jomis rungtis vyną geriant. Jos raugėja ir išvemia nebesuvirškintą vyną».

Pačioje Romoje įsivyrauja panašios į graikų simpozijas — «comissationes» su dalyvaujančiomis jose heteromis. Tokių «comissationes» metu būdavo išrenkamas «gėrimo karalius» («rex bibendi»), kuriam liepiant kiekvienas turėjo gerti. Taisyklė čia buvo viena: «arba gerk, arba išeik» («aut bibat, aut abeat»). Mat, anot Pliniaus, tada žmonės buvę tiek apjakę, jog buvę manoma, kad žmogus esąs sutvertas vynui naikinti, bet esą negalima vyno kitu kokiu būdu išlieti, kaip tik perleidžiant jį per žmogaus kūną [1]).

Kad svaiginamųjų gėralų vartojimo įprotis, į romėnus atėjo iš graikų, tai ir kai kurios girtavimo «apeigos» buvo panašios į graikų. Tarpe kai ko aukšteliau suminėto, pas juos dar buvo prigiję ir bachanalijos. Vaisiai buvo baisūs. Ir tad girtoji Roma [2]), susirūpinusi savo kas kart labiau pilkėjančia ateitimi, mėgina reaguoti prieš alkoholizmą. Ir mes matome, kad Romos senatas 186 metais Kr. ng. išleidžia griežtą bachanalijų uždraudimą.

---

[1]) Hist. nat. VIV, 22, 28.

[2]) Roma girta pasidarė jau II am. Kr. ng. Scipijonų laikuose. Mat, po laimingų žygių Makedonijoj, Graikijoj, Sirijoj, Afrikoj, Ispanijoj, buvo prisiplėšta daug turtų ir pradėta tad lėbauti.

Romoj randas vienas antras žymesnis asmuo, imąs nebegirti romėnų tebepraktikuojamų «comissationes» su jų «gėrimo karaliais». Antai, žymus romėnų poetas Flaccus Quintus Horatius (65 Kr. ng. — 8 Kr. g.), nors, tiesa, patsai ir nebuvo abstinentas, tačiau peikė tokius pokylius, kur vyravo priverstinas svaiginamųjų gėralų gėrimas. Jis gyręs tuos pokylius, kur nėra jokio «rex bibendi» ir kur «kiekvienas gali gerti ką norėdamas ir kiek norėdamas: stiprų ar silpną vyną, didesnį ar mažesnį gurkšnį».

Garsus gydytojas Galenus rašo apie romėnus, kad jie moką tik vakare susirinkę girtauti. Jis liūdi, nes jų prosenolių panašiose sueigose, išgėrus kiek vyno, būdavo kalbamasi pasakojamasi, sakoma gražios kalbos, skambinama iš eilės lyra, citra arba kitu kokiu muzikos instrumentu, o dabar virtę kitaip. Dabar per sueigas nebematai nieko gražaus, vien tik geriama ir lenktiniuojama gurkšnio didumu [1]).

Tačiau ir tokiais girtavimo įsivyravimo laikais radosi žmonių, pasirinkusių sau kitą kryptį. Ir štai pirmame amžiuje Kr. gim. atsiranda taip vad. sekstirų mokykla, kurios nariai, tarp kita ko, nevartoję ir svaiginamųjų gėralų. Žymiausi tos mokyklos šulai buvę Sekstius, Sationas ir Fabianas.

Sekstirai kiekvieną dieną vakare turėję duoti apyskaitą iš visos dienos savo darbų.

Pagaliau L. A. Seneca (sakoma, kad Sationas su Fabianu buvę jo mokytoju), o taip pat ir Plinius Jaunesnysis (62 — 114 Kr. g.), nors praktikoje ir nebuvę abstinentai, tačiau teoretiškai, savo raštais, abstinenciją gyrę ir gerbę. Štai kaip jausmingai ir kaip pabrėždamas gaištingus girtavimo vaisius atsiliepia Seneca apie garsųjį Makedonijos valdovą ir žymiausį kovotoją Aleksandrą: «Štai guli šis didvyris! Jo neįveikė sunkiausios kelionės, įvairūs pavojai, nesuskaitomi mūšiai, šaltis, karštis, — o čia jis guli savo girtavimo perblokštas ir suklupdytas pasėkmingos Herkulio taurės!»

[1]) Methodus medendi (gydymo metodas) 10, 3.

Nepalankiai apie svaiginamuosius gėralus atsiliepia ir Plinius Vyresnysis (23 — 79 Kr. g.). Pasipiktinęs girtavimu jis rašo: «Kaip yra niekinga tiek daug laiko, pinigų ir darbo aukoti gaminti svaiginamiems gėralams, kurie paskui išplešia žmonėms protą ir stumia juos į nusikaltimus ir beprotybę».

4. Nervirai.

Garsusis romėnų karo vadas Caius Julius Cezaris (100 — 44 Kr. ng.) savo veikalo «Commentarii de Bello Gallico» (Galijos karų pastabos) pradžioje kalba apie belgus. Čia jis juos atvaizduoja narsiausiais iš visos Galų tautų giminės. Narsiausia ir atkakliausia belgų šaka buvusi nervirai. Šitie Cezario išgirtieji nervirai, kaip kad mes ten pat matome, buvę griežčiausiai nusistatę, kad niekas į jų žemę neįvežtų vyno ar šiaip kokių prabangos dalykų. Šie ištvermingieji žmonės, akylai sekdami gyvenimą, matė, kad svaiginamieji gėralai iš jų gali padaryti tiek kūno, tiek dvasios ištižėlius ir tik to dėliai jie ir buvo taip griežtai priešingi minėtajam importui.

Tiesa, labai galimas dalykas, kad ir nervirai turėjo namuose šiokio tokio gėralo (galima spėti, kad jų turėta midaus), bet jo vis delto nebūta labai svaiginamo. Jeigu nervirai taip griežtai buvo nusistatę prieš vyno importą, tai galimas dalykas, jog galėjo turėti reikšmės ir šitas reiškinys. Mat, Italija yra perdėm šiltas kraštas. Ten uždera nemažai geros rūšies vynuogių. Iš tokių vynuogių padarytas vynas buvo nepalyginti labiau svaiginąs, negu anų laikų žiemių kraštuose vartotas midus ar kas į jį panašaus. Ėmus romėnams veržtis į žiemius, pavergiant tautas kita po kitos, vynas, galima sakyti, ėjo jų narsiosios armijos priešakyje. Kitaip tariant, romėnai, norėdami nukariauti kurią nors tautą, pirmiausiai stengdavosi atsiųsti jai vyno, įpratinti kiek gerti, ir tik pagaliau ryždavosi išplėšti brangiausį turtą —laisvę. Nervirat, kiek galima spėti, šią romėnų politiką bus laiku pažinę ir tinkamai įvertinę. Nerviras įsi-

tikino, kad tik susilaikant (abstinencija) nuo stipraus romėnų vyno pačiam, ir uždraudžiant jo įvežti į kraštą, galės ir toliau palaikyti jų nepalaužiamą drąsą ir pasiaukojimą del savo laisvės. Taigi kiekvienas vyno pirklys, nerviro akyse, buvo pikčiausias kiekvieno atskirai ir pagaliau, visos tautos priešas. Išplėšti šių dvasios didvyrių laisvę tegalėjo tik didelės jėgos, gerai išmiklinta armija, kokiai ir vadovavo Cezaris.

5. Svėvai.

Nervirų pavyzdžiu sekė ir svėvai. Jų jau žinota, kad svaiginamųjų gėralų vartojimas žalingai veikia žmogaus darbštumą ir pagaliau patį žmogų daro ištižėlį, išlepina.[1]) Taigi svėvai, žinodami svaigalus žudančiai veikiant, griežčiausiai uždraudė, kad vynas bet kuriuo pavidalu į jų kraštą įvežamas ne būtų. Tuo tarpu patys savo namuose daugiausiai vartojo pieną (ar kokie silpnesni svaiginamieji gėralai jų buvo gaminami ar ne — žinių neturime). Ši abstinentiškoji svėvų tauta ugdė fiziškai tvirtus savo sūnus, o tai ir Cezaris aukščiau minėtame savo veikale pažymi.

Baigiamasis žodis.

Visa, kas viršuj buvo pasakyta, yra tai vienas antras priešalkoholinis spindulėlis, švystelėjęs iš po miegančiųjų amžių uždangos.

Matėme, kad abstinentiškoji žmonija nė nepasijuto, kaip įsipainiojo į vylingus Bacho tinklus. Čia ne mažą vaidmenį vaidino dvi žymios, bet nepastebėtos (ar neįvertintos) kilpos. Viena iš jų galima laikyti tą alkoholinių gėralų savumą, kad jų išgėrus maloniu kutenimu suerzinami tamtikri žmogaus organizme nervai; tas traukia girtauti. Antroji kilpa buvo ta, kad nebuvo įžiūrėta pavojaus rimtumo, kurį rengė Bachus savo vergams — sėkėjams.

---

[1]) Dr. Ernst Hoyer, Die ältesten Prohibitivgesetze in Mitteleuropa (Intern. Zeitschrift gegen d. Alkoholismus, Lausanne 1924 3 № p. 150).

Tačiau, kad ir gražia kauke apsimovęs alkoholio dievaitis ženge gyvenimo taku, vis delto buvo pažintas. Ne vienur buvo suprasta, kad daugelio negeistinų gyvenime apraiškų priežastis yra svaiginamieji gėralai. Graikų išminčius, gamtos filosofas Thales miletietis (gyv. VI amž. Kr. ng.) jau buvo įsitikinęs, kad «nieko nėra geresnio už vandenį». Aleksandro Didž. (356—323 Kr. ng) gydytojas Andropitas stipresnius svaiginamuosius gėralus vadino nuodais. Kitur vėl sustatytos eilės neva nurodančios saiką, kiek galima svaiginamųjų gėralų gerti. Štai jų turinys: «Išmintingiems žmonėms užtenka trijų taurių: pirmoji taurė del sveikatos, ji geriama pradžioje; antroji del meilės ir džiaugsmo, o trečioji, kad geriau miegotų. Ją išgėrę protingi žmonės jau eina namo. Ketvirtoji taurė jau daugiau nebe mūsų, bet keiksmo; penktoji — šauksmo; šeštoji — naktibaldų; septintoji — tvarkos dabotojo, kirtimo žandų; aštuntoji — paleistuvybės; devintoji — beprotybės; dešimtoji—visiško pasiutimo: guli, raugėja. Mat, daug vyno, supilto į viena indą, griauna žemėn gėrėjus»[1]).

Patsai priešalkoholiškasai nusistatymas tada žymėjo įvairiose srityse, kitaip tariant, turėjo įvairių pobūdžių. Viena iš tokių priešalkoholiško reiškimosi formų turėjo daugiau religinio pabūdžio. Čia galima priskirti savo priešalkoholiškojo nusistatymo atžvilgiu, indų, persų ir egiptiečių religijas. Žydų ir egiptiečių religijų reikalauta vengti svaigalų iš dvasiškijos, o žydų nazirų pasiekiama net «ultraabstinenciją», jei taip galima pasakyti. Ne kitokį tik religinį pobūdį turėjo ir pranašų priešalkoholiškas veikimas.

Netrūko tačiau nukrypimų ir ligi kraštutinumo. Štai pavyzdžiai. Pirmame amžiuje Kristui gim. atsiranda Romoje sekta, vad. enkratistų. Jie randa nepateisinamu dalyku vyno vartojimą per šv. Mišias. Siūlo vietoj vyno tevartoti vandenį (iš čia Aquarii, Akvarijos).[2]) Kiti vėl, kaip monofizitų sekta severianai, įsižiūrėję į besiraitan

[1]) Suide Historia, οἶνος (cit. p. prof. Dr. Trzeciak, Quaestio alcoholica... p. 17.)

[2]) Prof. Dr. Trzeciak, Quaest. alc .. p. 44.

čius vynmedžius, išgalvojo, kad jie būsią velniško kilimo. Štai ką jie šiuo reikalu sako: «Velnias, ištremtas iš dangaus, virto gyvate (žalčiu) ir susimaišė su žemėmis. Šito mišinio vaisius esąs vynuogių krūmas. Vynmedžių, kaip gyvatės raitymasis, rodo juos iš velnio kilus».[1])

Antra priešalkoholiškojo reiškimosi forma turėjo kiek valstybišką arba tautišką pobūdį. Esa me matę, kai kuriuos žymesniuosius senojo pasaulio žmones turėjusius didelės įtakos valstybės gyvenimui, kaip pav., Konfucijus, Lykurgas, Drakonas, Solonas, Romulas ir kt., buvusius kartu ir priešalkoholiško nusistatymo žmonėmis. Jų buvo jau veikiama tam tikrais priešalkoholiniais įstatymais, už kurių nelaikymą dažnai laukė net mirties bausmė. Platonas, statydamas planus naujai valstybę sutvarkyti, abstinencijai taip pat skyrė žymią vietą.

Radosi, pagaliau, net ištisų tautų (pav., Iberai, gyv. žiemių Ispanijoj), nevartojusių svaiginamųjų gėralų. O kitos vėl tautos (pv., Nervivai, Svėvai) abstinenciją laikė vienintėliu savęs ir tėvynės gelbėtoju. Čia tad jau matyti daigai to milžiniškojo abstinencijos ąžuolo, kuris dvidešimtojo amžiaus kalba yra vadinamas prohibicija.

Iškilus anuomet kuriam nors asmeniui savo protu ar šiaip gerais ypatumais, veikiai aplink jį susispiesdavo būrelis žmonių, pasiryžusių visame savo vadą sekti, iš jo mokytis. Taip susidarydavo mažos organizacijos — mokyklos. Kai kurios iš tokių mokyklų (pytagoriečiai, sekstirai ir kt.), tarp kita ko, buvo nusistačiusios ir prieš svaiginamųjų gėralų vartojimą. Šią priešalkoholiškojo reiškimosi formą galima laikyti organizacinio pobūdžio.

Pagaliau, matėme, jog kai kurie žymesnieji senojo pasaulio mokslo vyrai vieni patys buvo abstinentai, kiti kad ir gėrė, bet savo raštuose plėtė idėją, kad būtų arba visai negeriama arba geriama kuo mažiausiai.

Nemažos tačiau reikšmės turėjo ir blaivūs įpročiai. Tiesa, nors negalima teigti to kaip taisyklės (buvo

[1]) Prof. Dr. Hugo Magnus, Sechs Jahrtausende im Dienst des Äskulap, Breslau 1905 p. 93.

nemažai ir išimčių), bet vis delto jie liks senojo pasaulio švyturiais. Taip štai didelio pasigėrėjimo teikia tūlose vietose vyravęs moterų blaivumas. Senieji amžiai, nežinodami garsingosios «lygių teisių deklaracijos», ne vienai moteriai buvo papuošę galvą laurų vainikais. Ir todel nereikia būti konservatistu ir moterų «lygių teisių» priešininku, kad pripažintum, jog mūsų skaistveidėms sesulėms, šalia naujųjų laikų laimėjimų, labai pritiktų ir «naujųjų laikų renesansas»,—tik, žinoma, pagrįstas sveiko proto reikalavimais.

Visą tačiau suglaudus, tenka pasakyti štai kas: senieji amžiai abstinencijos tokios aiškios kaip šiandieną — nepažino. Negalima juk sakyti, kad tas, kuris vyną konservavo, skiedė vandeniu arba net visam vynuogynui «boikotą» buvo paskelbęs, būtų jautęsis visą tai darąs dėliai tam tikros idėjos—abstinencijos. Svarbu tik, jog būta paties nujautimo. Daugelis priėjo tą, kad dalinis arba ir visiškas svaiginamųjų gėralų vengimas duoda kaž kokios realės, apčiuopiamos naudos. Mes skiriamės nuo jų tuo, kad šią naudą mokame labiau išdemonstruoti ir prie jos einame jau aiškiai užbrėžtais keliais. Be to, mūsų visas judėjimas yra įgijęs tvirtą, neišgriaunamą moksllšką pagrindą. O anuomet tokio pagrindo dar nejausta; jis buvo silpnokas, prof. Dr. Bergmano —(Krauto) žodžiais betariant, pusiau mistiškas. Bet šiaip ar taip abstinencijos užuomazga glūdi senuose amžiuose. Senieji amžiai pradėjo kovą, kovą atkakliausią, kovą ilgiausią, kokia tik pasauly yra buvusi, kovą, nuo kurios siautulingų verpetų šiandien jau ne vienur Bacho fortai subraškėjo iš pagrindų...

Naujiesiems amžiams belieka baigti tai, ką vykusiai yra pradėję senieji!

TURINYS.

K. Narkevičiaus ir V. Atkočiūno spaustuvė Kaune, Maironio g. 14.